

VIDEO
ERIKA
BEZDÍČKOVÁ
IN MEMORIAM

<https://youtu.be/xToZZIZEcS8>

KN/HY
16. 10. 2020

Nakladatelství
ARGO vydává

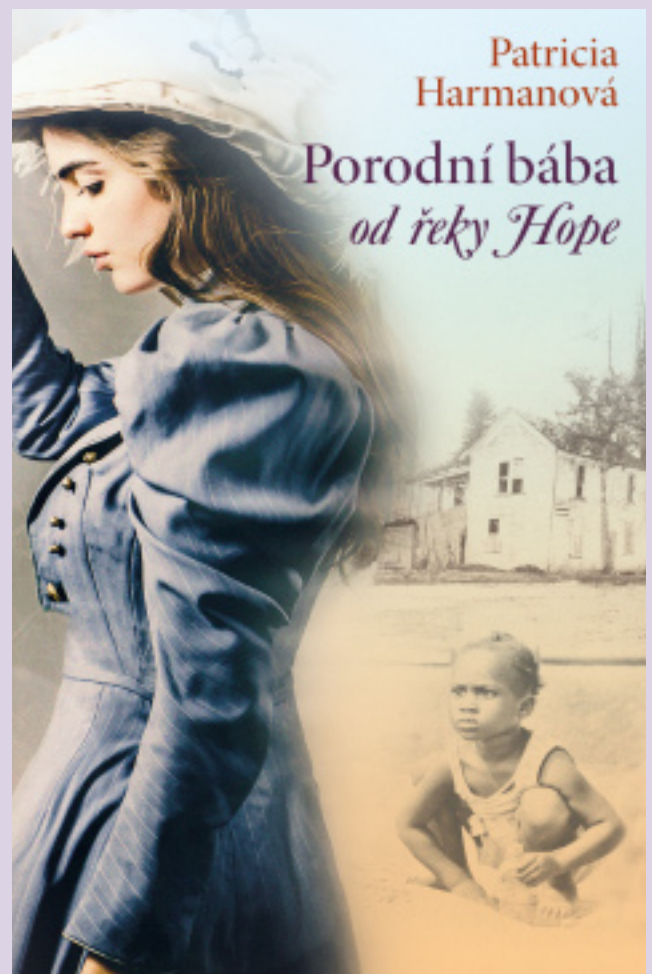

298 Kč

Více uvnitř

internet. knihkupectví: www.kosmas.cz

Více uvnitř

399 Kč

www.euromedia.cz

Více uvnitř

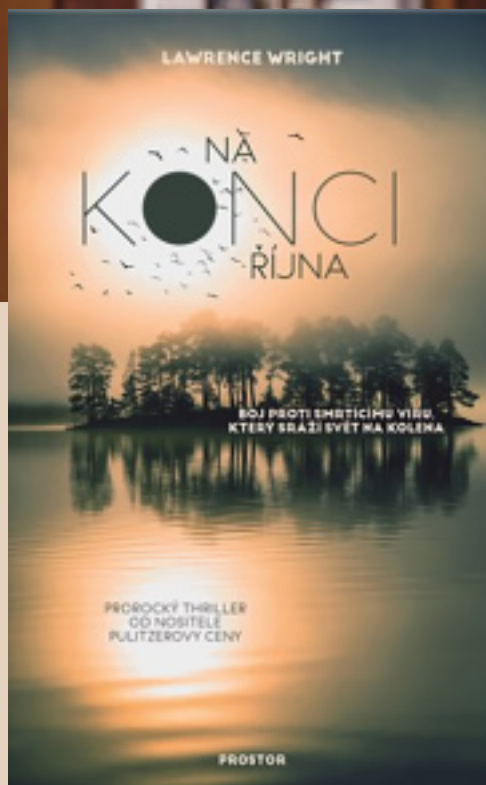

397 Kč www.eprstor.com

UVNITŘ: Lawrence Wright **NA KONCI ŘÍJNA** (rozhovor); **ALPRESS** (novinky); Sally Rooneyová **NORMÁLNÍ LIDI** (rozhovor); Patricia Harmanová **PORODNÍ BÁBA OD ŘEKY HOPE** (rozhovor); Michal Chocholatý **TREBLINKA A SOBIBÓR** (video); Renia Spiegel **RENIIN DENÍK**; Václav Čílek **JAK PŘEJÍT ŘEKU** (video); Buddy Levy **LABYRINT Z LEDU**; Dan Brown **DIVOKÁ SYMFONIE**; Luca Di Fulvio **CHLAPEC, KTERÝ ROZDÁVAL SNY** (video) a další
Další novinky, videa, rozhovory, recenze, aktuality na: <https://www.denik-knihy.cz>

VELKÝ
KNIŽNÍ
ČTVRTEK

Lawrence Wright NA KONCI ŘÍJNA

V indonésckém utečeneckém táboře umírá nezvykle mnoho mladých lidí, údajně na krvácivou horečku. Světová zdravotnická organizace vysílá na místo špičkového amerického epidemiologa Henryho Parsonse, aby odebral vzorky. Ten na místě nachází stany plné mrtvol, mezi oběťmi jsou i lékaři. Je si jistý, že pustošivá nemoc je něco nového, neznámého, co teprve vzniká a vyvíjí se. Do ochromeného tábora přijíždějí vědecké a lékařské týmy. Současně je nutné co nejdříve vystopovat všechny potenciálně nakažené, kteří ho v posledních měsících opustili. Jedním

z nich je muslimský taxikář mířící s miliony věřících na pouť do Mekky. Zatímco se vědci a lékaři snaží odhalit nemilosrdného soupeře, nemoc decimuje obyvatelstvo po celé planetě, také Henryho žena Jill a jejich děti čelí stále nižším šancím na přežití. Šíří se panika a konspirační teorie o spiknutí. Vzniká podezření, že nejde o přirozený virus, ale že pochází z laboratoře. Napjaté mezinárodní vztahy se vyostřují. Ve vládě USA se formuje skupina s přesvědčením, že virus je aktem biologické války, a chystá se na domnělý útok stejně riskantně odpovědět. Nyní už nejde jen o zastavení pandemie, ale o záchranu civilizace.

Prorocký příběh jednoho ze současných nejvýznamnějších spisovatelů literatury faktu a nositele Pulitzerovy ceny nás varuje před arogancí moci a křehkostí našeho světa. Navíc je fascinující výpravou do historie patogenů a infekčních chorob. Kniha byla přeložena do 14 jazyků včetně čínštiny a japonštiny.

Přeložila Jana Jašová

Brožovaná, 400 stran, 397 Kč, ISBN 978-80-7260-461-6, EAN 978-80-7260-461-6

Zakoupit můžete zde

<https://www.kosmas.cz/knihy/277224/na-konci-rijna/>

Ukázka z knihy a rozhovor s autorem na dalších stránkách

www.eprostor.com

PROSTOR

2 | Modrá dáma

Henry ze vzduchu viděl ohně na Sumatře. Původní pralesy a rašeliniště se tu vypalovaly, aby se vytvořil prostor pro nové palmové plantáže. Z nich se získával palmový olej, který tvořil součást asi poloviny všech výrobků v regálech supermarketů, od arašídového másla po rtěnky. Rok co rok zahalil dým z požárů jihovýchodní Asii, stávalo se, že požáry pozabíjely stovky tisíc lidí a přispívaly ke globálnímu oteplování. Sotva Henry vystoupil v Jakartě z letadla a postavil se do fronty na taxík, do nosu mu udeřil místní těžký vzduch.

Rozhlédl se kolem sebe po davech cestujících a pomyslel si: astma, rakovina plic, plicní choroby – nemoci způsobující, každá jinak, kruté umírání. Měl profesionální zvyk vidět patologické projevy všude, kam se podíval.

Začínalo období monzunových dešťů. Černá mračna byla obtěžkaná vodou, ulice zablácené po posledním lijáku. Jakarta byla městem chudinských čtvrtí, ale také mrakodrapů, které se zvolna propadaly pod zem. Rostoucí populace stále víc vysoušela vodonosnou vrstvu půdy pod svými nohama, takže se jim ostrov propadal, zatímco moře kolem něj neustále stoupalo. Je to něco jako hromadná sebevražda, pomyslel si Henry.

„Poprvé v Jakartě?“ zeptal se řidič.

Henryho myšlenky se toulaly někde daleko. Začalo znovu pršet a doprava se ve frustrované kakofonii zastavila. Po chodníku je minul chlapec s oslím povozem, naloženým do výšky tří metrů klecemi s drůbeží.

„Byl jsem tu už mockrát,“ odpověděl Henry. Indonésie byla líhni nemocí, ideálním místem, kde se epidemiologové mohli cvičit ve svém řemesle. Politici jim při tom moc nepomáhali. Právě teď tu

vypukla epidemie spalniček, částečně způsobená tažením proti očkování. AIDS se tu šířil rychleji než v jakékoli jiné zemi světa, což vláda zneužívala jako argument pro perzekuci homosexuálů a transsexuálů.

Taxikář byl podsaditý a hovorný, v kulatém klobouku bez krempy, který si oblíbili indonéští muslimové. Na zpětném zrcátku visela snítka jasmínu, jehož vůně sytila dusný vzduch v autě. Henry zahlédl odraz řidičova obličeje. Muž měl navzdory dešti, který jako kulky bubnoval do čelního skla, na očích sluneční brýle.

„Nechcete se podívat po staré Jávě, šéfe?“

„Jsem tady jen na jeden den.“

Když se přiblížili k indonéskému ministerstvu zdravotnictví, doprava trochu proždla, ale dešť neustával. Henrymu bylo jasné, že než doběhne pod zastřešený vchod, bude promočený na kost.

„Počkejte, šéfe, pomůžu vám.“ Taxikář otevřel kufr auta a vyndal z něj Henryho zavazadlo. Pak roztáhl deštník a doprovodil Henryho pod stříšku. „Byl jste v Jakartě už mockrát, ale nepřivezete si deštník, když přijdou monzuny?“ zažertoval.

„Tentokrát už se z toho poučím.“

„Mám na vás počkat?“

„Nevím, jak dlouho se zdržím,“ přiznal Henry. „Možná hodinu.“

„Zavolejte mi, šéfe, přijedu pro vás,“ nabídl mu taxikář a podal mu navštívenku, kde kromě telefonního čísla stálo:

„Bambang Idris k vašim službám.“

„Terima kasih, Bambang,“ odpověděl Henry, čímž vyčerpal svou zásobu indonéských výrazů.

O tři hodiny později pořád ještě seděl v ministerském předpokojí s desítkou dalších ospalých žadatelů o schůzku. Sluha s čajem

se na něj tázavě zadával, ale Henryho potřeba kofeinu byla zcela uspokojená a jeho trpělivost téměř vyčerpaná.

Teď už ho trápila jen jediná věc: aby se dostal včas domů.

Znovu v telefonu zkontroloval rezervaci letu. Pořád by ještě stihl zajet do tábora, vzít si tam vzorky a uhánět na letiště, ale bude to jen tak tak. Za osm hodin by měl nastupovat do letadla směr Tokio. Jestli tenhle let zmešká, zmešká i Teddyho narozeniny. A všechno jen kvůli zbytečné úřednické snaze dokázat druhým svou převahu.

Naposledy v téhle místnosti Henry vysedával v roce 2006. Tehdy byla zdejší ministryní zdravotnictví Siti Fadilahová Supariová, která cizím vědcům odmítala poskytnout vzorky viru ptačí chřipky H5N1 se značným smrtícím potenciálem. Na chorobu zemřela víc než polovina ze šesti set lidí, většinou z Indonésie, kteří se od ptáků nakazili. Pokud by byl H5N1 přenosný v lidské populaci, během pár týdnů by se mohl rozšířit po celé zeměkouli a následky by byly tragické. Epidemiologové po celém světě byli jako na trní, a přece si Indonésie mikroby žárlivě střežila a tvrdila, že nemoc je místním přírodním zdrojem jako zlato nebo olej. Ministryně nazvala svou novou politiku „virovou suverenitou“. Další země jako Indie se jejího receptu rychle chytily a začaly se tvářit, jako by na různé nakažlivé choroby měly patent.

Henry do téhle polemiky zabředl už tenkrát. Oháněl se argumentem, že zadržovat informace je šílenství. Věda nezná hranice a nemoci jakbysmet – zvlášť nemoc, která je doslova přeletí na holubích křídlech. Bez odebraných vzorků bude svět v boji proti nové nemoci bezmocný. Podminuje to celou koncepci světové zdravotní péče. Indonésie namítala, že ostatní země její informace využijí k vytvoření vakcíny, kterou si sama nebude moct dovolit. Henry spolupracoval na návrhu smlouvy, podle níž se země stane podílníkem na případném zisku plynoucím z vědeckého výzkumu. Dohoda ovšem odmítla požadavek Indonésie na neomezený přístup k očkovací látce derivované z jejích vzorků.

Jakmile byla dohoda uzavřena, všechno se zkomplikovalo ještě víc. Ron Fouchier z Erasmove lékařského centra v Rotterdamu modifikoval indonéský virus v laboratoři, kde získal nové vlastnosti včetně schopnosti nákazy vzduchem a přenosu mezi savci. Yoshihiro Kawaoka z Wisconsinské univerzity provedl něco podobného s vietnamskou mutací stejného viru.

Oba muži se snažili vytvořit molekulový vzorec pro očkování proti případné příští pandemii, jenže když chtěli publikovat své závěry včetně metodologie, deník New York Times oba vědce předem pokáral za tak „riskantní“ experiment. „Takový virus by mohl zabít desítky nebo stovky milionů lidí, pokud by z laboratoře unikl nebo byl uloupen teroristy.“ Americká Národní vědecká rada pro biologická rizika nařídila experiment zastavit, ale ještě předtím se vynořil nový problém: komu teď nový virus „patří“. Americká a nizozemská vláda opakovaly předchozí indonéské argumenty. Henry v roce 2012 předsedal shromáždění zástupců světových zdravotnických organizací, které rozhodlo, že by Fouchierova a Kawaokova zpráva měla být vydána bez redakčních úprav, což se také stalo. Henry argu-

mentoval tím, že znalosti jsou nebezpečné, ale nevědomost ještě víc. Indonésané ho obvinili, že je podvedl, a jejich nevraživost od té doby nepominula.

K Henrymu se znovu vydala sekretářka, tentokrát s upjatým blahosklonným úsměvem. „Paní ministryně lituje, ale bohužel vás dnes nemůže přijmout,“ pronesla polohlasně, aby Henryho zbytečně neztrapňovala před ostatními čekateli. „Slibuje, že zítra...“

„To je mrzuté,“ prohlásil Henry.

„Ano,“ hlesla recepční, zaskočená jeho hlasitostí. „Paní ministryně také lituje, že...“

„To je mrzuté, protože musím trvat na svém požadavku.

Buď mě přijme hned, nebo tu zítra bude mít mezinárodní pozorovatele. Je to jen na ní. Ať se rozhodne do tří hodin.“

Sekretářka vzhledla k hodinám. Do tří zbývalo čtyřicet pět vteřin. Žena zaváhala a pak se rozběhla do pracovny ministryně. Než velká ručička poskočila na dvanáctku, dveře se znovu otevřely. Ministryně Annisa Novantová byla úřednice s chladnými očima, usmívala se jen zřídkka, maskujíc tím vlastní nejistotu. Henry se s ní poprvé setkal ještě coby se zdravotnickou úřednicí na Bali v době epidemie vztekliny. Jejím hlavním úkolem tehdy nebylo zvládnout chorobu, ale média. Odvedla přitom tak dobrou práci, že když byla ministryně Siti odsouzena za brání úplatků, na její místo jmenovali Annisu. Nedávno začala nosit hidžáb, znamení toho, jak moc se země přiklání k náboženskému konzervatismu. Další svědomitá wahhábistická byrokratka.

„Henry, vy mě vždycky něčím zaskočíte,“ prohodila. „Měl jste se mi ohlásit předem. Máme spoustu práce s vystavováním zdravotních potvrzení pro poutníky, kteří se chystají do Mekky. Ale bylo zbytečné vyhrožovat mi četníky z WHO.“

„Nezdržím vás dlouho, paní ministryně. Chtěl jsem se vám jen ohlásit, jak velí předpisy, protože potřebuju vzorky z tábora Kongoli. Pak si zase půjdu po svých.“

„Vážně, Henry? Vždyť to je taková lapálie. Divím se, že vaši nadřízení mají potřebu vynakládat tolik prostředků na...“

„Já nerozhoduju. Jen sbírám data.“

„Už jsme vzorky předali Holanďanům a ti došli k nějakým závěrům. Takže nechápu, proč jste přijel. Teď už v Kongoli žádné problémy nemáme.“

„To snadno ověříme. Odběry nám to potvrdí.“

„Odběry. Hm, to nebude nutné.“

Ministryně namířila dálkovým ovladačem na televizi a zapnula ji. Dávali tam nějakou mexickou telenovelu přeloženou do malajštiny. Annisa ji nevnímala, jen zesílila zvuk tak, že ji Henry stěží slyšel. Ukázala mu, kde jsou v místnosti umístěna odposlouchávací zařízení. „Moc mi to neulehčujete,“ prohodila. „Musím vám sdělit něco důvěrného, abyste pochopil, že to není potřeba řešit.“

„Bez vzorků neodjedu.“

Ministryně se neslyšně zasmála. „Víte, vtip je v tom, že oni totiž vůbec nebyli nemocní.“

„Jsou mrtví.“

„Protože jsme je zadrželi a postříleli!“ prohlásila. „Byli to revolucionáři. Vzbuřenci. Nežádoucí živly. Tábory jsou jich

plné. Vy Západani nemáte ponětí, s čím vším se tady musíme potýkat. Samozřejmě že tyhle zásahy oficiálně nehlásíme. Uvádíme jiné důvody. Možná si tuhle verzi vymyslel soudní lékař. Takže je mi líto, že jste cestoval tak daleko, jen abyste se dozvěděl naše malé tajemství. Prosím, prokažte mi tu laskavost a nechte si to pro sebe. Jinak mě dostanete do vážného ohrožení.“

Pokud ministryně o příčině úmrtí v táboře nelhala, pak se nepochybně vystavovala riziku, když to Henrymu prozradila. Neloajálnost se tady tvrdě trestala. A přece.

„Stejně potřebuju zajet do tábora,“ odpověděl.

Ministryně se vztyčila a z očí jí vyšlehly plameny. „Vyloučeno! Je to bezpečnostní riziko. Tábor řídí ozbrojené gangy. Žijí z únosů. Nemůžete tam jet, prostě to nejde!“

„Risknu to.“

„O tom nerozhodujete vy!“ Annisa byla na pokraji hysterie. „Podívejte, i kdyby to místo bylo semeništem náказы, co můžeme s našimi omezenými zdroji zajistit? Uděláte z nás vyvrhele, přestanou k nám jezdit turisti. Proč na to máme takhle doplácet?!“

„Děkuji, paní ministryně. Pošlu vám svou zprávu.“

„Zakazuju vám to!“ zařvala za jeho zády.

Bambang zvedl mobil hned. „Ano, šéfe, pořád čekám. Za minutku jsem tam.“

Henry se schovával pod plátěnou stříškou. Déšť se zmírnil na jemné krápaní. Vzápětí před budovu předjel tuk-tuk, motorizovaná tříkolka. Vystoupil z ní Bambang s ostýchavým úsměvem a roztaženým deštníkem. Malé vozidlo bylo pomalované tak rozjásanými barvami, že by se dalo označit slovem „veselé“, ovšem nebýt toho, že pro Henryho představovalo nemilé překvapení.

„Co se stalo s toyotou?“

„Můj švagr ji chtěl vrátit.“ Bambang uložil Henryho zavazadlo do maličkého prostoru vozíku. „Tohle je na silnici mnohem rychlejší,“ dodal neprůstředný argument.

Henry měl chuť zaskřípět zuby. Jestli má stihnout letadlo, bude to o chlup. Mohl jen doufat, že francouzští lékaři jsou rychlí a výkonní a že už pro něj budou mít vzorky připravené. Našel si na satelitní mapě souřadnice Kongoli, ale Bambang to místo znal. „Tam je to pro gaye,“ prohlásil.

„Jak to myslíte?“

„No, zavírají tam gaye. Říkají, že je to tak pro ně lepší. Jinak by je čekalo bičování, možná oběšení, některé taky shazují z budov. To dělají extremisté. Takže je vláda schovává v táborech.“

„Ale všichni vědí, že tam jsou, je to tak?“

„No ovšem,“ odpověděl dobromyslně taxikář.

Jeli kolem zatopených rýžových políček. Monzun a stoupající hladina moře zalévaly zemi, jako při splachování toalety se tu setkávaly vody zdola i shora a odplavovaly půdu. Za pět let zmizí deset, možná dvacet pobřežních sídel. To se teď dělo běžně. Všichni jako by se s blížící se katastrofou smířili.

Výmoly. Káňata na plotech. Stádo vodních buvolů blokuující silnici. Bambang troubil, dokud se zvířata s nezúčastněnými výrazy

neodludala. Jel dál po neoznačené silnici, k bráně a strážnímu domku. Když k němu Bambang zatočil, z budky vyběhl strážný a rozčileně gestikuloval, že mají jet pryč.

„Říká ne,“ přetlumočil jeho výkřiky Bambang.

Henry se pokusil vypadat co nejautoritativněji, pokud něco takového vůbec jde, když člověk vystupuje z růžovozeleného tuk-tuku s obrázky Hello Kitty na bocích. Zamával svým průkazem a pověřujícím dopisem od Marie. „Zdravotní úředník!“ oznámil hromovým hlasem. „Chápeš? Světová zdravotnická organizace. OSN! OSN!“

Strážný se odklidil do budky a někam telefonoval. Henry slyšel zmatené výkřiky. Potom voják vyšel ven a otevřel bránu.

Tuk-tuk minul tanky a vojenské nákladáky i provizorní ubytovací prostory pro vojáky kolem vodárny. Pak dorazil k vysokému plotu, nad nímž se táhl ostnatý drát. Za plotem Henry uviděl stovky lidí, před ním se však rozkládala rozlehlá volná plocha. Na verandě přilehlého domku stál drobný důstojník s rukama opřenýma o boky. Velitel.

„Jděte pryč, pane,“ oslovil Henryho. „Sem je vstup zakázán.“

„Vy mi nerozumíte,“ namítl vážně Henry. „Mám pověření vstoupit kamkoli, kde to zdravotní situace vyžaduje...“

„Po zdravotní situaci tady vám nic není. Odjeďte.“

Henry se mu pokusil předat svoje dokumenty s Mariiným pověřovacím dopisem, což u předchozí kontroly zabralo, ale důstojník se k němu obrátil zády a zmizel v domku.

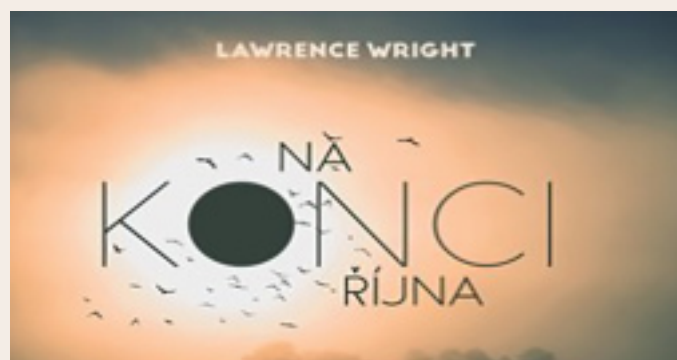
Epidemiolog zůstal stát na místě a přemítal, co by měl teď asi udělat. Lidé zadržovaní v táboře stáli vzdáleni pár metrů a zírali na něj, obličeje plné zoufalství a zmatku, čekali, jak se zachová. Začalo znovu pršet, ale nikdo se ani nepohnul.

Henry vykročil směrem k táboru, ale pak za zády uslyšel zvuk cvakání zásobníků. Strážný na něj z džípu rozčileně gestikuloval, ať se vrátí do tuk-tuku.

Vzduchem se rozlétl hlas muezzina, svolávající k večerní modlitbě. V tu chvíli strážní ustoupili a z chatrčí, stanů a přístřešků se začali valit věřící, kteří se snažili najít kousek suchého místa k modlitbě. Také Bambang vytáhl zpod sedadla tuk-tuku modlitební kobereček a chtěl sebou plácnout na blátivé prostranství, když se na verandě zase objevil důstojník a pokynul mu, ať jde dovnitř.

Henry se posadil zmateně do tuk-tuku. Nevěděl, co má dělat. Všichni kolem něj se modlili. Nic jiného už asi nezbyvá, pomyslel si. Konečně modlitby skončily a Bambang se vyřítil do deště.

„Pojedeme na letiště,“ požádal ho Henry. „Nemá smysl tady zůstávat.“

Lawrence Wright (2. 8. 1947), americký spisovatel, scénárista a novinář píšící pro časopis The New Yorker.

Je autorem deseti knih, za The Looming Tower získal Pulitzerovu cenu a časopis Time ji prohlásil za jednu ze stovky nejlepších knih literatury faktu v historii.

Je spolupracovníkem Centra pro právo a bezpečnost v New Yorku.

Jaká síla by dokázala svrhnout civilizaci?

Ke své nové knize Lawrence Wright řekl: „Události zobrazené v románu Na konci října měly sloužit jako určitý apel. Skutečný život však ne vždy čeká na varování.“

Wrightův fiktivní příběh je o tajemném viru, který se zrodí v Asii, putuje napříč kontinenty, ochromuje systém zdravotní péče, ničí ekonomiku a zabíjí lidi. „Ale paralely s tím, co se nyní děje ve skutečném životě, nejsou náhodné,“ dodává. „Zkoumal jsem to velmi pečlivě a mluvil jsem s lidmi, kteří věděli, co se stane. Vysvětlili mi to ...

Takže skutečnost, že se to odvíjí tak, jak předpovídali a jak jsem v románu reflektoval, není vůbec žádným překvapením.“

Při pohledu na aspekty vaší fikce je až neuvěřitelné, jak se blíží skutečnosti...

Je to strašidelné. Je to divný. Jsem z těch náhod docela nemocný a doufám, že to nedopadne tak špatně, jak jsem předpovídal v knize. Ale víte, mělo to být jakýmsi varovným výkřikem... Využil jsem některé z nejlepších mozků našeho národa, většina z nich pracuje pro vládu. Jediný rozdíl mezi mnou a lidmi ve správě je v tom, že jsem poslouchal tyto odborníky a román odráží úzkost, kterou přede mnou neskrývali.

Co vás inspirovalo k napsání příběhu o zabijáckém viru?

To vlastně začalo před deseti lety, když mě Ridley Scott požádal, abych napsal scénář. Četl román Cormaca McCarthyho Cesta – tento postapokalyptický příběh otce a syna putujícího ruinami civilizace. Neexistuje však žádné vysvětlení, co se stalo. A právě tak zněla otázka: Co se stalo? Jaká síla nebo událost by byla tak silná, že by svrhla civilizaci?

Co jste se potřeboval dovědět, než jste začal psát?

Vždycky mě zajímala medicína. Když jsem byl mladý reportér, žil jsem v Atlantě a dělal jsem několik článků z Centra pro kontrolu a prevenci nemocí. Takže mě očarovala epidemiologie a lidé, kteří v této oblasti pracovali. Potřeboval jsem tedy načerpat co nejvíce informací teoretických i praktických.

Srovnejme dění v románu se současností. Je něco, co jste nepředpověděl?

Věc, kterou jsem podcenil, byla solidarita obyčejných lidí. Někdy i proti doporučením vlastní vlády a za velkých osobních nákladů byli ochotni izolovat se. A to ... myslím, že v mnoha ohledech pomohlo udržet počet obětí na nízké úrovni. To jsem v románu opravdu nezohlednil. Na druhou stranu vláda reaguje do značné míry tak, jak jsem očekával – nebo hůř.

Nemáte obavy, zda čtenáři budou chtít číst o smrtelném viru během pandemie?

Bojím se, aby se lidé neděsili toho, co se v románu stane, a obávali se, že to nastane i v reálném životě. Na druhou stranu někteří z mých prvních čtenářů říkají, že je se čtením mé knihy utěšovali, protože jim pomohla pochopit chování viru a co je

zapotřebí k boji proti němu. A také doufám, že se projeví můj obdiv k lidem, kteří oblasti veřejného zdraví pracují. Zvláštní cenění si zaslouží za ochotu přinášet oběti, ale také za vynalézavost, s níž překonávají nynější těžké období.

Ovlivnil váš román Na konci října vaše plány na další tvorbu?

Dostávám mnoho návrhů. Ať napíši o změně klimatu nebo o ženě prezidentce nebo tak něco? Lidé věří, že jsem předurčen k tomu, abych dal do hry fakta z reálného světa. Ale já pozoruji, co se kolem mě děje a přemýšlím, kam by to mohlo dospět. A tak geopolitické střety, které jsou zobrazeny v románu, dostávají v konfrontaci s realitou nový význam. Vidíme je pod stresem, stresem pandemie. ...

Co současná pandemie potvrdila ve vašem pohledu na politické špičky?

Naše vláda je chaotická, nekompetentní a chybí jí soucit. Chová se špatně, jak jsem očekával, nebo je to možná ještě o něco horší.

Změnila něco současná pandemie ve vašem názoru na společnost?

Jsem ohromen solidaritou jednotlivců a ochotou přinést velké osobní oběti – finanční, sociální, emocionální, duchovní, a to vše kvůli ochraně sebe a okolí.

Jaký je nejhorší scénář pro budoucnost?

Covid-19 během léta zmutoval a na podzim se vrací s větší úmrtností – jako španělská chřipka z roku 1918. Říjen 1918 byl měsícem, kdy zemřelo nejvíce lidí v americké historii. Bojím se, aby se to neopakovalo.

Co dobrého může z této pandemie vzejít? Můžeme vůbec v něco takového doufat?

Stejně jako válka nebo ekonomická deprese i pandemie je jakýmsi rentgenem společnosti. Jasně vidíme chyby naší vlády a našich institucí. Dává nám příležitost napravit nedostatky dříve, než přijde ještě náročnější krize.

Může být výsledkem větší globalizace nebo naopak poroste nacionalismus a izolacionismus?

Doufal jsem, že pandemie spojí národy, aby s ní společně bojovaly, ale zdá se, že síly izolace a nacionalismu převažují nad dobrem, které poskytuje globální konsenzus.

Jak lze posuzovat úspěch či neúspěch v boji s pandemií?

Důležité měřítko úspěchu či neúspěchu poskytují statistiky. Kolik lidí onemocnělo? Kolik jich zemřelo? USA mají 4% světové populace, ale blíží se 30% počtu úmrtí ve světě. Kolik lidí přišlo o práci? Kolik z nich se dokázalo vrátit do zaměstnání do jednoho roku? Lidé si to vyhodnotí a v demokratických zemích se vyjádří ve volbách. Tam, kde existují autoritářské režimy, se pro-

jeví nespokojenost, což může vést k povstáním a zvýšeným represím. Slabé země budou chaotičtější a náchylnější k terorismu.

Jaký ve váš denní režim během pandemie?

Můj život se změnil méně než většině ostatních lidí. Pracuji doma. Každé ráno se jdu se ženou projít a někdy si také zaběháme. Během dne píšu, jdu si zaplavat do našeho bazénu, cvičím na klavír, pak jíme a díváme se na televizi nebo čteme. Jednou týdně mám virtuální kurz Pilates. O víkendech absolvuji přes FaceTime výuku hry na klavír.

Na jaké stupnici od 1 do 10 je vaše úroveň obav ze současného stavu světa?

Ach, obávám se příštího vývoje. Ale nechci svou skepsi charakterizovat nějakým číslem. Děším se množství nefunkčnosti a nekompetentnosti kolem sebe. Hledat vinu mezi národy je nebezpečné. Světové mocnosti promarnily jedinečnou příležitost spojit se v boji proti našemu společnému nepříteli; místo toho pandemie pouze prohloubila nepřátelství. Když se procházím ulicemi našeho města, uklidňuje mě přívětivost, s níž se většinou setkávám. Na světě stále existuje určitá zdvořilost.

Který román jste si vybral pro dobu izolace, sledujete také filmy?

Chystám se už poněkolikrát přečíst Bílou velrybu od Hermana Melvilla. Znovu a znovu budu sledovat jakýkoli film od Nory Ephron. Rád si také poslechnu hudbu Theloniousa Monka.

Které dovednosti bychom se měli všichni během karantény osvojit?

Vezměte si hudební nástroj. Na klavír jsem se začal učit až ve svých 38 ½ letech, abych mohl na čtyřicáté narozeniny zahrát „Great Balls of Fire“. Teď jsem v kapele, nebo budu znovu, pokud budou otevřené kluby.

Jak pandemie změní charakter společenských kontaktů?

Myslel jsem si, že v okamžiku, kdy skončí omezení, nastane třítydenní sexuální nevázanost, ale lidé jsou k sobě trochu opatrnější, než jsem čekal. Stávají se izolovanější, pracují hodně doma, vyhýbají se davům. Množství sociální interakce se sníží, ale možná bude více ceněné.

(Ze zahraničních pramenů)

Christian de Montaguère
Jerry Gitany

RUM

Ponořte se do repertoáru výjimečných rumů z celého světa. U každého exempláře naleznete fotografii a informace o původu, barvě, chuti, výrobě a o tom, jak se pije. Zsvětíme vás i do vaření s rumem a objevíte recepty na skvělé koktejly. Nechybí zvláštní historiky o pirátech a původních majitelích palíren. Jedno je jisté – kvalitní rum už před vámi nebude mít žádné tajemství!

Vychází 5. října, rozsah 240 stran, cena 699 Kč

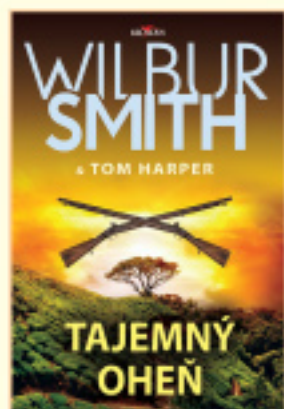

May McGoldrick

REBELKA Z VYSOČINY

Skotsko, 19. století: Skotové se vzpomínají na porážku v bitvě u Cullodenu a mladá lékařka Isabella hodlá s manželem prchnout do Ameriky. Její muž je ovšem zabit a ona je obviněna, že mu pomáhala paktovat se s rebely. Když její loď cestou ztroskotá, setká se s kapitánem pašerácké lodi, který je také pronásledován. Spolu se vydávají na cestu za svobodou, ale smrt je jim neustále v patách.

Vychází 5. října, rozsah 248 stran, cena 289 Kč

Wilbur Smith

TAJEMNÝ OHEŇ

Sourozence Thea a Connie Courtney rozdělí již v raném dětství smrt jejich rodičů. Theo, který chce utéct před svým svědomím, se přidá k Britům v boji proti francouzské a indické armádě a Connie odjíždí do Francie vypořádat se s vlastními démony. Oba ale záhy poznávají, že dali všanc vlastní životy.

Vychází 12. října, rozsah 376 stran, cena 369 Kč

Kristen Ciccarelli

ISKARI 3 - DCERA NOCI

Může mít někdo, kdo se neustále toulá mezi dvěma světy, skutečný domov? Může opravdu milovat a být věrný jedné straně? Safiru, ochránkyni sužovaného národa, a její zapřisáhlou nepřítelkyni, nebezpečnou pirátku Eris, svede dohromady podobný osud. Čeká je stejný úkol. Najít Ashu, poslední Namsaru. V tomto světě, i v tom příštím.

Vychází 12. října, rozsah 304 stran, cena 319 Kč

Renáta Navrátilová

SETKÁNÍ V SOUMRAKU

Po rozchodu s nevěrným přítelem se Rebecca rozhodne začít nový život na anglickém venkově. Od prvního dne má pocit, že v pronajatém domě není sama. Je možné, aby byl ve starobylých zdech uvězněný duch bývalého majitele? Dívka se pouští do nebezpečného pátrání po zapomenuté tragédii, ve které jde kromě citů i o holý život.

Vychází 19. října, rozsah 202 stran, cena 269 Kč

Conchita Madueño

NA CO SE STYDÍM ZEPTAT

Tohle je kniha přesně pro tebe! Dozvíš se vše o opačném pohlaví i o fungování vlastního těla a naučíš se o něj správně pečovat. Zjistíš, jak zacházet s pocity první zamilovanosti a jak si najít a udržet kamarády. Spolehlivý průvodce plný odpovědí na palčivé otázky, které si klade snad každý kluk i holka.

Vychází 26. října, rozsah 192 stran, cena 299 Kč

Sally Rooneyová NORMÁLNÍ LIDI

Světový bestseller, jehož se prodalo přes milion výtisků, román jednohlasně oceňovaný literárními kritiky i zástupy čtenářů, dílo v nejužší nominaci na prestižní Booker Prize, vítěz nespočetných anket o knihu roku – to vše je román Normální lidi od irské autorky Sally Rooneyové.

Jeho hlavní hrdinové Marianne a Connell vyrůstají na malém městě, ale tím jejich podobnost končí: na střední škole patří Connell ke hvězdám a Marianne je outsider. Když se spolu jednou dají do řeči, změni to jejich život. O rok později už oba studují na vysoké škole v Dublinu. Z Marianny se mezitím stala královna večírků, zatímco nejistý Connell jen velmi těžko nachází své místo ve společnosti. Ačkoliv se oba pohybují v rozdílných kruzích, přitahují se k sobě jako dva magnety. Marianne čím dál víc propadá sebedestrukci a Connell hledá svůj smysl života

jinde, oba jsou však konfrontováni tím, jak daleko dokáží zajít, aby druhého zachránili. Román Normální lidi je příběh o vzájemné fascinaci, přátelství a lásce. Stejně jako ve své veleúspěšné prvotině Rozhovory s přáteli i zde Sally Rooneyová prokazuje nesmírnou otevřenost, vhled do hloubky a složitosti lidského života, a zároveň břitký vtip a sarkastický nadhled.

Přeložila Radka Šmahelová

Vázaná, 224 stran, 298 Kč, ISBN 978-80-257-3313-4. EAN 9788025733134

Zakoupit můžete zde

<https://www.kosmas.cz/knihy/275322/normalni-lidi/>

Ukázka z knihy a rozhovor s autorkou na následujících stranách

Distribuuje: Kosmas, Za Halami 877, 252 62 Horoměřice, tel.: 226 519 383,
e-mail: odbyt@kosmas.cz, internet. knihkupectví: www.kosmas.cz

NORMÁLNÍ LIDI

VELKÝ
KNIŽNÍ
ČTVRTEK

Leden 2011

Když Connell zazvoní, Marianne otevře. Má na sobě ještě školní uniformu, ale už si sundala svetr, takže tam stojí jen v halence a sukni a nemá ani boty, jen silonky.

Ahoj, řekne Connell.

Pojď dál.

Marianne se obrátí a jde do haly. Connell za sebou zavře dveře a vydá se za ní. O pár schodů níž, v kuchyni, si jeho matka Lorraine sundává gumové rukavice. Marianne se vyšvihne na linku a vezme do ruky otevřenou sklenici nutelly a lžičku.

Marianne říká, že jste dnes dostali výsledky zkušebních testů, ozve se Lorraine.

Jo, už máme angličtinu, kývne Connell. Nedávají to najednou. Vyrážíme?

Lorraine pečlivě složí rukavice a uklidí je pod dřez. Potom si rozpustí vlasy. Connell si říká, že tohle přece může počkat do auta.

Prý se ti fakt podařil, pokračuje Lorraine.

Byl nejlepší ze třídy, dodá Marianne.

Jo, přiznává Connell. Ale Marianne taky zabodovala. Můžeme už jet?

Lorraine si rozvazuje zástěru a zaváhá.

Nevěděla jsem, že tak spěcháme.

Connell si strčí ruce do kapes a snaží se otráveně nevzdychnout, podaří se mu to jen tak, že se hlasitě nadechne, takže to nakonec jako vzdychnutí zní.

Skočím ještě vyndat prádlo ze sušičky, prohlásí Lorraine.

A pak půjdeme, jo?

Connell mlčí a jen sklopí hlavu. Lorraine odchází.

Nechceš? ptá se ho Marianne.

Nabízí mu skleničku nutelly. Connell zaboří ruce ještě hloub do kapes, jako by si do nich nejradši vlezl celý.

Ne dík, odmítne.

A dostal jsi dneska i výsledky z frániny?

Už včera.

Connell se opře zády o ledničku a dívá se na Mariannu, jak olizuje lžičku. Ve škole se oba tváří, že se neznají.

O Marianně se ví, že bydlí v obrovské bílé vile s příjezdovou cestou a že Connellova máma uklízí, ale nikdo si to nespojuje dohromady.

Dostal jsem jedničku. A co ty z němčiny?

Taky jedničku, odpoví Marianne. Chceš se vytahovat?

Dostaneš šest set bodů, vid'?

Marianne pokrčí rameny. Ty asi jo, řekne.

Ty jsi ale chytřejší.

Z toho si nic nedělej. Jsem nejchytřejší ze všech.

Marianne se zazubí. Ve škole lidmi otevřeně pohrdá. Nemá žádné kamarády a o přestávkách na oběd si někde zalezlá čte. Dost lidí jí nesnáší. Táta jí umřel, když jí bylo třináct, a Connell zaslechl, že teď prý má nějakou duševní poruchu nebo co. Nekecá, že je ve škole nejchytřejší. Děsí ho, když s ní má zůstat o samotě, ale zase se mu líbí představovat si, co jí říká, aby ji ohromil.

V angličtině ale nejlepší nejsi, podotkne.

Marianne si olízne rty, nijak jí to nerozhodí.

Distribuuje: Kosmas, Za Halami 877, 252 62 Horoměřice, tel.: 226 519 383,
e-mail: odbyt@kosmas.cz, internet. knihkupectví: www.kosmas.cz

Jasně, možná bys mi mohl pomoci s doučkem, odpoví.
Connell cítí, jak mu rudnou uši. Snad to jen bagatelizuje a nic tím nemyslí, a jestli tím něco myslí, tak jen proto, aby ho shodila, protože ji všichni nesnáší. Nosí hnusný boty s tlustou podrážkou a vůbec se nemaluje. A prý si ani neholí nohy. Tradovalo se, že se jednou v jídelně pokecala čokoládovou zmrzlinou, a tak šla na záchod, tam si halenku sundala a vyprala si ji v umyvadle. Kdyby chtěla, mohla by klidně Connella ve škole oslovit a přede všemi mu říct: Uvidíme se odpoledne. To by byl pěkný trapas. A trapasy si ona užívá. Ale nikdy to neudělala.

O čem jsi mluvil s Nearyovou? vyzvídá Marianne.

Ále, o ničem. Nevím, asi o zkouškách.

Marianne otočí lžičkou ve sklenici.

Balí tě snad nebo co? zeptá se.

Connell sleduje, jak otáčí lžičkou. Ještě pořád mu hoří uši.

Proč to říkáš? ptá se.

Proboha, snad s ní nic nemáš, že ne?

Ani omylem. Případá ti to vtipný?

Promiň, omlouvá se Marianne.

Snaží se soustředit, jako by mu očima provrtávala lebku skrz naskrz.

Máš pravdu, fakt to není vtipný. Promiň.

Connell kývne, rozhlídne se po místnosti a přeje se špičkou boty po spáře mezi dlaždičkami.

Občas si ale říkám, že se ke mně chová divně, ozve se. Ale nikdy bych to nikomu neřekl.

Přijde mi, že s tebou flirtuje i o hodinách.

Fakt?

Marianne přikývne. Connell se podrbe na krku. Profesorka Nearyová učí ekonomiku. Ve škole se o jeho údajných citech k ní namluví ažaž. Tvrdí se dokonce, že si ji snažil přidat na facebooku do přátel, což teda rozhodně neudělal a neudělá. Vlastně ho nijak zvlášť nezajímá, ani se s ní nebaví, zatímco ona se k němu docela má. Někdy ho po vyučování zastaví a začne s ním řešit, co chce v životě dělat. Jednou se dokonce dotkla jeho kravaty. Nemůže přece nikomu říct, jak se k němu chová, ostatní by si mysleli, že se chlubí. Při vyučování mu je trapně a stydí se, takže se ani nemůže soustředit. Jen sedí a tupě zírá do učebnice, dokud se mu sloupcové grafy před očima nezačnou rozpívat.

Pořád si ze mě někdo dělá srandu, že ji miluju, stěžuje si Connell.

Ale to není vůbec pravda. Teda, snad si nemyslíš, že si ještě nabíhám, když se takhle chová, že ne?

Ne, toho jsem si nevšimla.

Connell si bezmyšlenkovitě utře ruce do školní košile. Všichni jsou o jeho pobláznělosti do profesorky Nearyové tak přesvědčení, že někdy začíná pochybovat o vlastních pocitech. Co když, někde nad nebo pod úroveň vlastního vnímání, po ní ve skutečnosti touží? Vždyť ani neví, jaké to je po někom toužit. Pokaždé, když se s někým vyspal, tak ho to jen stresovalo a bylo mu to odporné, až si říkal, že s ním je něco blbě, že má nějakou poruchu vývoje a nedokáže mít intimní poměr se ženou. Jen tam leží a říká si: To bylo tak hnusný, že mi z toho je na blití. Je to jeho problém? A ta nevolnost, kterou cítí, když se k němu profesorka Nearyová naklání, je to snad sexuální vzrušení?

Jak to má poznat?

Jestli chceš, můžu zajít za Lyonsem, navrhne Marianne. Neřeknu

mu, žeš mi to říkal, jen, že jsem si toho sama všimla.

Na to zapomeň. Ani náhodou. Nikomu nic neříkej, ani slovo, ok? Dobře.

Connell se na ni podívá, aby se ujistil, že to myslí vážně, a potom kývne.

Nemůžeš za to, že se takhle k tobě chová, prohlásí Marianne. Neděláš nic špatného.

A proč si teda všichni myslěj, že jsem do ní zabouchnutej? hlesne Connell.

Možná proto, že když s ní mluvíš, jsi červeněj až za ušima. Jenže ty jsi červeněj furt, prostě máš takovou kůži.

Connell si krátce odfrkne. Tak teda dík, řekne.

Fakt.

Dík, vím o tom.

Teď jsi taky rudej jak rak, podotkne Marianne.

Connell zavře oči a přitiskne jazyk na horní patro. Slyší, jak se Marianne směje.

Proč jsi na lidi tak hnusná? zeptá se.

Nejsem hnusná. Je mi úplně jedno, jestli se červenáš.

Nikomu to nepovím.

Jen proto, že to nikomu nepovíš, si nemůžeš říkat, co se ti líbí.

Ok, tak promiň.

Connell se otočí a podívá se z okna na zahradu. Ta připomíná spíš nějaký areál. Je na ní tenisový kurt a obrovitánská kamenná socha ženského těla. Podívá se do „areálu“ a přitiskne obličej k chladnému sklu. Když si lidi vyprávějí historku o tom, jak si Marianne vymáchala halenku v umyvadle, přijde jim to děsně vtipné, jenže Connell si myslí, že ten pravý důvod je jiný.

Marianne nikdy s nikým ze školy nešla ani na rande, nikdo ji neviděl nahatou a ani nevědí, jestli je na kluky nebo na holky, nikomu to nepoví.

A to jim na ní vadí. A proto si vykládají tu historku, jako by nakoukli někam, kde nemají co dělat.

Nechci se s tebou hádat, řekne Marianne.

Nehádáme se.

Chápu, asi mě nesnášíš, ale jsi jedinej člověk, kterej se mnou vlastně mluví.

Nikdy jsem neřekl, že tě nesnáším.

To ji zaujme a zdvihne hlavu. Connell se rozpačitě dál dívá do zahrady, ale koutkem oka vidí, jak na něj Marianne kouká. Když s ní mluví, má pocit absolutní důvěry. Mohl by jí o sobě říct úplně všechno, i největší úchylárny, a ona by o nich nikomu neřekla, tím si je jistý. Když s ní je sám, je to jako by otevřel dveře z normálního světa a pak je za sebou zavřel. Nebojí se jí, ve skutečnosti je Marianne úplně v pohodě, ale bojí se být s ní, protože se pak chová strašně zmatené a říká věci, které by nikdy normálně neřekl.

Před pár týdny, když čekal v hale na Lorraine, sešla Marianne dolů jen v županu. Byl to obyčejný bílý župan a měla ho úplně normálně zavázaný. Měla mokré vlasy a kůže se jí leskla, jako by se zrovna namazala krémem. Když spatřila Connella, zarazila se a řekla: Promiň, nevěděla jsem, že tu jsi. Možná vypadala nervózně, ale ne nějak nepříjemně nebo tak. Potom šla zas nahoru. Zůstal stát v hale.

Věděl, že se nejspíš v pokoji oblíká, a ať už na sobě budemít cokoliv, až zas půjde dolů, oblíkne si to s vědomím, že ji viděl na schodech...

Sally Rooneyová (* 1991) vystudovala anglistiku na Trinity College v Dublinu; na studiích se věnovala i politologii a debatním soutěžím.

Tyto tři zkušenosti – literaturu a umění, politický přehled a schopnost argumentace – výborně zužitkovala ve svém debutovém románu *Rozhovory s přáteli* (2017), z nějž se zakrátko po vydání stal neočekávaný best-seller a jenž katapultoval autorku mezi nejuznávanější současné anglofonní autory. Ještě větší úspěch u kritiky i čtenářů pak zaznamenal její druhý román *Normální lidé* (Normal People, 2018).

Druhý román Sally Rooneyové, *Normální lidé*, je jedním z nejdiskutovanějších literárních děl v poslední době. Kniha se zaměřuje na vztah mezi Connellem a Marianne. Dva mladí lidé z různých sociálních vrstev začnou trávit čas společně, protože Connellina matka uklízí dům Marianneiny rodiny. Přes jejich rozdíly – Connell je populární, atletický, inklinující k dělnické třídě; Marianne izolovaná a pochází z bohaté rodiny. Rozvíjejí tajný vztah zakořeněný ve sdíleném intelektu a ohromujícím fyzickém spojení. Jak je sledujeme na univerzitě, změna prostředí je oba mění, ale jejich blízkost zůstává nekonvenční a stálá.

Sally Rooney mimo jiné v rozhovoru prozradila Haley Cullinghamové

Chtěla jsem začít tím, že budu mluvit o intimitě, protože způsob, jakým o ní píšete, je jednou z věcí, které mě na vaší práci nejvíce zaujala. Máte nějaké literární vzory, které formovaly způsob, jakým přemýšlíte o intimitě?

Kdykoli se mě lidé na to zeptají, mám pocit, že bych u sebe měla mít seznam knih, protože vždy, když odpovím, lituji: Ach, nezmínila jsem se o tomto titulu, který byl pro mě opravdu důležitý. Ale nikdy nezapomenu na román Jamese Saltera *A Sport and a Pastime* (Sport a zábava). Je to opravdu, opravdu zajímavá kniha. A vlastně ani neznám další Salterovy práce, čela jsem některé z jeho povídek a tuto jednu knihu. *A Sport and a Pastime* je erotický román. Děj se odehrává ve Francii, byl publikován koncem šedesátých let, 67 nebo 68, a jeho děj představuje intenzivní zkoumání intimity dvou postav. Kniha mě utvrdila v přesvědčení, že je možné postavit celý román na sexuální touze.

K intimitě se stále vracím. Ze své podstaty zahrnuje jinou osobu. Můžete být sami smutní nebo šťastní, nebo našťavání nebo cokoli jiného, vše na vlastní pěst. Ale vaše touha musí mít předmět, aby se vytvořil jakýsi vztah mezi žadatelem a požadovaným, ať už je jakýkoli. Je to vztah závislosti, je to vztah antipatie? Nezájmají mě tak pocity, kterými si lidé procházejí sami. Možná proto mě touha a láska tolik fascinují.

Souvisí s tím nějak nezávislost jedince?

Nebaví mě psát o postavách, které navigoval svět nezávislým způsobem. Způsob, jakým to racionalizuji, dokládá, že vlastně takovým termínům opravdu nevěřím. Takže nevím, co je na prvním místě, filozofie nebo instinkt [smích].

Ale rozhodně silně reaguji na převládající obraz nezávislosti. Dospěla jsem k němu z feministického úhlu, takže vývoj mého politického vědomí byl skutečně organizován kolem pohlaví. Ale způsob, jakým jsem začala přemýšlet o genderové politice, byl založen na ženské nezávislosti, takže do popředí se dostala myšlenka, že ženy by měly být nezávislé na mužích, ale také na sobě navzájem a na sociálních strukturách. Nyní mám pocit, že na způsobu, jakým žijeme naše životy, není absolutně nic nezávislého. To, čeho se nám podařilo dosáhnout, je jen pocit nezávislosti, protože už nemusíme vidět lidi, kteří dělají práci, jež udržuje naše existence, protože jsou v mnoha případech od nás velmi daleko. Nebo proto, že jejich práce je skrytá prostřednictvím jiných sociálních struktur. A tak se cítím jako téměř odpudivá, protože ve skutečnosti žijeme z práce druhých a jen předstíráme, že ti lidé neexistují, protože se jim nemusíme dívat do očí.

Intimitu jste popsala jako „ztrátu sebe sama“...

Jo . [smích]

Myslíte si, že ztráta, dobrá nebo špatná, je něco, co je jedinečné v mládí a charakterizuje ho?

Ne, to si nemyslím. Ztráta sebe sama je to, co zkoumám. Ale nemám vůbec žádné akademické zázemí ve filozofii nebo filozofii náboženství – ale čím víc do těchto oblastí pronikám, tím více si

myslím, že téma ztráty sebe sama nebo smrti ega je nesmírně častým rysem nejzávažnějších rozvinutých filozofií a teologií. Vypadá to, že většina společností vyvinula koncept ztráty sebe sama, rozdávaní sebe sama nebo nezištnosti. Jistě, je to velmi důležité v křesťanském a také v buddhistickém myšlení. Takže si myslím, že na tom něco je. Existuje důvod, proč se k této myšlence vracíme filozoficky napříč společnostmi a za různých kulturních okolností. A myslím, že jedním ze způsobů, jak to prožíváme nejrychleji, v našem současném kulturním uspořádání, je prostřednictvím intimity s ostatními. Myslím si, že když mají lidé děti, je to jeden velký příklad toho, jak upřednostňovat zájem někoho jiného před svým. A často si také myslím, že milenci by se také více zajímali o to, co mohou udělat pro toho druhého, než pro sebe. Fascinuje mě to, protože to odporuje logice trhu. Ale také proto, že je to něco, co je, zdá se mi, filozoficky podstatné. Vzdát se svého já. Jako romanopisec pozorně sleduji, jak bolestivé a dezorientující to je, ale také, že je to děsivé, protože je to v rozporu se všemi našimi předpoklady, jak by se mělo žít nyní. Že bychom se měli vždy starat o sebe a o své vlastní potřeby. V psaní chci být hodnotově neutrální. Snažím se neříkat, zda jsou vztahy, které zobrazuji, zdravé nebo toxické, nebo jakékoli jiné. Opravdu mě takové klasifikace nezajímají. Myslím, že kdybych to chtěla dělat, nemohla bych pak napsat román. Román je pro mě jen výsledek pozorování, co se kolem mě děje, jak se to stalo.

Strach z kapitulace mi připadal jako velká tragédie dynamiky vztahu Connell – Marianne.

To jo! Platí to zvláště pro Connella. Zdá se, že Marianne je v různých bodech románu připravena dát hodně. Connell ale moc dávat nechtl. Na začátku knihy nehodlal dát téměř nic. Nakonec se možná obětuje. A myslím, že existují důvody, proč je to pro něj těžší než pro ni. Možná jsou muži socializováni, aby se báli ztráty sebe sama více než ženy, protože ženy jsou uzpůsobeny pro mateřství a jsou připravené si myslet: „V mém životě přijde doba, kdy beru druhé, třetí nebo čtvrté místo ostatním lidem v mém životě.“ Muži asi nejsou připraveni postavit se k životu stejným způsobem, i když výjimky samozřejmě mohou být.

Jakou roli hraje psaní ve vašem životě?

Určitě nenapišu román a pak předstírám: „Ach, nemám žádné názory.“ Mám názory a jsem připravena stát za nimi a bránit je. Myslím si, že to je součástí běžného života. Mimo svou práci, spisovatelky dělám i normální věci. Například chodím na četná shromáždění, nebo různě zaměřené pochody a podobné akce. A to se opravdu nezměnilo ani po vydání mých dvou knih. Snad jen, že můj život je teď mnohem rušnější a nejsem tak často doma. Ale kromě toho je to v podstatě stejné. Pokud jde o využití mé pozice jako veřejné osobnosti, můžu nabídnout něco, co by mohlo být užitečné pro veřejnou konverzaci, kterou vedeme. Ale je toho opravdu málo. Mnohokrát jsem své názory převzala

z toho, co jsem četla, a pomyslela si: „Páni, to je tak chytré.“ A lidem řeknu, aby si to také přečetli. Snažím se, když můžu, nasměrovat lidi k práci, kterou třeba dělají jiní, a potřebují pomoc.

Jakou roli podle vás hraje literatura při formování politických názorů a utváření atmosféry ve společnosti, ať už v pozitivním nebo negativním smyslu, jaký je její potenciál?

Jsem vůči jejímu potenciálu velmi skeptická. Debata na toto téma se vedla po celé dvacáté století. Socialističtí spisovatelé a kritici očividně polemizovali o tom, do jaké míry mohou estetické normy pomoci v politickém diskurzu a jak by se to mělo dělat. Co je to socialistický román? A co je to socialistické drama? Máte autory, jako je Brecht nebo i jiné, kteří nemusí nutně poskytnout obecnou odpověď. Ale jsem i hluboce skeptická k publikování románu jen pro zisk. Tím se kniha vzdává možnosti smysluplně kritizovat systém, založený pouze na tvorbě zisku.

Myslím si, že naše osobní vztahy s ostatními lidmi nám dávají smysl života. energii mohou někteří najít v románu, jiní třeba ve sportu nebo v jiných aktivitách.

V knize je úžasná scéna, kde Connell navštěvuje literární čtení ... Vidíte nějakou hodnotu v literárních komunitách?

Connell trpí klinickou depresí, je hluboce depresivní. A jde na literární čtení, a co tam vidí stupňuje jeho odcizení. Má pocit, že celá umělecká forma je elitářská. Ale spisovatel, s nímž se setkává, je k němu milý! Nesnažila jsem se o nějaké podobnosti, jen jsem chtěla podat věrný obraz. Connell ze čtení odešel

s pocitem: „Dobře, jo, já nevím.“ Na druhou stranu pochopil, že lidé, kteří píšou knihy, se upřímně snaží dělat něco dobrého. A tak si myslím, že literární a umělecká společenství mají nějakou hodnotu, ale měli bychom se snažit, abychom je viděli podobně jako Connell.

Hodně píšete o duševním zdraví. Je to výchozí bod pro postavu, nebo je to něco, co se objeví až v průběhu psaní?

Myslím, že se to objeví v průběhu vývoje postavy. Mám pocit, že když jsem se poprvé setkala se svými hrdiny, byli už plně formováni a mojí prací bylo zjistit, co se s nimi děje. To samozřejmě není pravda a někdy si musím připomenout: „Vymyslela jsi to! Nebyli hotoví. Všechno jsi to vymyslela!“ Ale to nemohu přijmout. Takže pro mě to bylo, jako bych se s Connellem, s tímto mladým mužem nebo dospívajícím chlapcem, už setkala, a teď si při pohledu zpět, vybavuji jeho sociální úzkost. Nemusí to tak nutně být, ale cítí se ve svém já nepříjemně. Teprve, když se tohoto pocitu zbaví, vidí zřetelněji, jak se orientovat ve svém životě. A pokud se vzdaluje od toho, co je považováno za normální, je velmi nešťastný, nemocný a rozrušený a cítí se zle. Když je někomu osmnáct, studuje na univerzitě a je hluboce odcizený od toho, co vidí kolem sebe, ponoří se do hrozné depresivní ataky, nevzpomene si ani, v kterém ročníku vysoké školy je. Připadalo mi to, jako by to byl nevyhnutelný výsledek faktorů, o nichž jsem věděla. Věděla jsem, jak se Connell cítil ve svém školním životě, věděla jsem, jak se dokázal orientovat ve velmi pevném a stabilním sociálním světě, a pak jsem ho z toho vytrhla a dala do velmi nefixovaného, mobilního sociálního světa, kde se zdálo, že se odehrává všechno velmi rychle. Jeho reakce mi připadala adekvátní tomu, že je Marianne pryč, protože je jako jeho, i když je jejich vztah do jisté míry velmi nestabilní, a ona je pro něj přesto jasnou přítomností. Nikdy to nebylo tak, že jsem se posadila a pomyslela si: „Měla bych se zabývat tématem deprese.“ Musela jsem zůstat věrná postavě, kterou jsem zvolila.

Máte čas na čtení i v době, kdy píšete?

Když píšu, tak toho moc nepřečtu. Ale není to dobře. Snažím se využít přestávkou v psaní k tomu, abych co nejvíce četla. Zkoušela jsem přečíst jednu nebo dvě knihy týdně. Ale nedaří se mi to. Mrzí mě, že nedokážu číst, když píšu, cítím se opravdu špatně, jako bych si říkala, že se mi líbí moje vlastní práce víc, než jiné knihy? [směje se] To je tak hrozné! Takže jo, ve volnu určitě hodně čtu, když jsem zabraná do tvorby, je to horší.

A nyní?

Právě jsem dočetla knihu Království od Emmanuela Carrera. Panebože, je to úžasné. Tato kniha mě úplně vykojila. Autor je

francouzský spisovatel a tento román je částečně vzpomínkou na jeho poměrně krátkou konverzi ke křesťanství, píše ji z pohledu člověka, který ztratil víru, ale stále je velmi zaujatý filozofickými principy. Část jeho knihy je převyprávění Lukášova evangelia z historické perspektivy, což je velmi fascinující. V jeho knize je tolik historie, je v ní tolik teologie. Zvláště cenné je autorovo osobní ohlednutí za obdobím v jeho životě, kterému se nyní snaží porozumět, jako by skutečně věřil v nadpřirozené prvky víry. Je to tedy opravdu, opravdu, opravdu fascinující kniha, a vzbudilo ve mně zájem o evangelia. Uvědomila jsem si, jak málo z této oblasti znám. Zůstala jsem fascinována postavou Ježíše. Je tak zajímavý! K evangeliím se často vracím, patří k mé nejoblíbenější četbě.

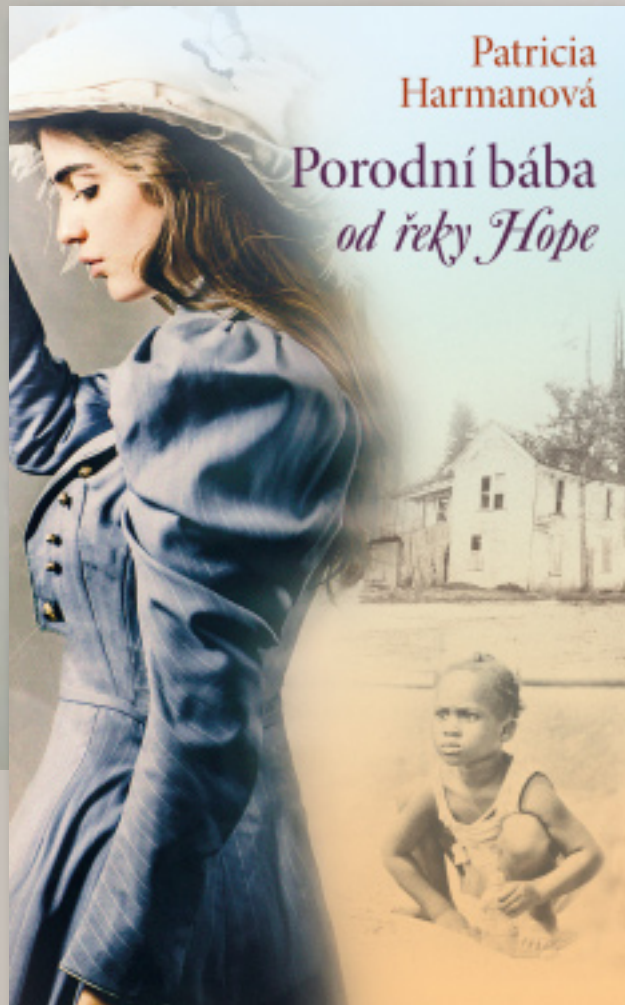
Váš román Normální lidi se stal předlohou pro televizní adaptaci. Jak bylo obtížné připravit scénář?

Největší výzvou adaptace knihy bylo, jak vyjádřit vnitřní životy postav, aby byly čitelné prostřednictvím jejich vnějších akcí. V některých ohledech jsou Normální lidé románem o rozdílech mezi vnějším a vnitřním já postav, takže jsme museli najít nové způsoby, jak tyto rozdíly dramatizovat na obrazovce. Stejně jako u všech aspektů adaptace byla při řešení této výzvy nesmírně užitečná moje spoluautorka Alice Birchová.

(Ze zahraničních pramenů)

**Vyšlo v Argu
v červnu 2019**

**Patricia
Harmanová**

PORODNÍ BÁBA OD ŘEKY HOPE

Výjimečný prozaický debut vtáhne čtenáře do 30. let 20. století, kde se v drsných apalačských horách denně odehrávají nesmírné křivdy i zázraky života. Patience Murphyová, mladá samotářská žena, jejíž minulost obestírá tajemství, je nejtalentovanější porodní bába na míle daleko. Přirozeně ji to táhne tam, kde je chudoba největší a kde si černošští usedlíci nemohou dovolit drahého doktora. Patience si pomalu buduje reputaci a přivádí na svět děti, které by – spolu se svými matkami – jinak nepřežily. Její schopnosti propůjčované těm nejubožejším jsou však lidem v uzavřené a předsudky zamořené komunitě trnem v oku. Když si za pomocníci vybere černošku, přitáhne k sobě další vlnu zášti, ale také mnohá nečekaná spojení.

Vázaná, 416 stran, 299 Kč, ISBN: 978-80-249-3067-1, EAN: 9788024930671

Zakoupit můžete zde

<https://www.knizniklub.cz/knihy/185107-porodni-baba-od-reky-hope.html>

PORODNÍ BÁBOU NAVŽDY

Volné pokračování úspěšné série sleduje osudy porodní báby Patience Hesterové, která spolu se svou rodinou a přáteli čelí těžkostem během druhé světové války. Ještě ani nepominul dopad velké hospodářské krize a nový problém je na obzoru. Evropa je ve válce a je jen otázkou času, než se do konfliktu vloží i Spojené státy. Zatímco někteří se směle vrhají do boje, Daniel Hester mezi ně nepatří. Manžel Patience je sice vlastenec, ale během první světové války viděl příliš mnoho krveprolití a přísahal, že už nikdy nepozvedne zbraň. Svým postojem uvrhne sebe i svou rodinu v nemilost. Patience musí podporovat svou rodinu a více než kdy jindy musí v této bouřlivé době udržovat svoji praxi, spoléhat se na štědré přátele a odvážné sousedy, ale také na svou vlastní nezkrotnou sílu.

Přeložila Kateřina Kolářová

Vázaná 416 stran, 399 Kč, ISBN: 978-80-249-4300-8, EAN: 9788024943008

Zakoupit můžete zde

<https://www.knizniklub.cz/knihy/326350-porodni-babou-navzdy.html>

Vydává IKAR

Ukázka z knihy a rozhovor na dalších stránkách

Patricia
Harmanová

Porodní bába *od řeky Hope*

Doma

Nikdy jsem neplánovala, že se stanu porodní bábou. Jako malá jsem si představovala, že ze mě bude výzkumnice v Amazonii nebo možná cestovatelka kolem světa a novinářka jako Nellie Blyová, a podívejte se na mě, šestatřicetiletá vdova, stíhaná ve dvou státech, žijící sama v horách v Západní Virginii, příliš stará a tvrdohlavá na námluvy.

Vyčerpaná z nedostatku spánku vleču své kolo do schodů na verandu a sleduju, jak MacIntosh otáčí svůj oldsmobile. Jsem mu vděčná za jeho nabídku, že mě sveze domů. Je takový ten svěží, čistý a jasný podzimní den, kdy loďky bílých obláčků plují po modré obloze, a zpod domu se ke mně vyřítí mí dva hnědobílí biglové, kňučí a skáčou mi na nohy. „Ahoj, Sašo! Sedni, Emmo!

Stýskalo se vám?“

Fenka Emma dostala jméno po radikální anarchistce Emmě Goldmanové a pes po jejím milenci Alexandru „Sašovi“ Berkmanovi. Tyto přezdívky mi před pár lety byly důvěrně známé, asi jako Santa Claus a Ježíš Kristus. To jsem ještě pracovala pro odbory v Pittsburghu. A teď se tady schovávám, pro tamten svět jsem ztracená.

Opřu se čelem o své brčálové modré dveře a jsem moc ráda, že jsem doma, ale zároveň mě děsí ta prázdnota. Když jsme se s paní Kellyovou před více než dvěma lety přestěhovaly na tuto farmu na úpatí hory Hope, do domova její babičky, uvažovaly jsme nad tím, že bychom zvětralé obložení nalakovaly na bílo, ale když jsme zaplatily dvě stě dolarů za přilehlých deset akrů, nemohly jsme si to už dovolit. Rozhodly jsme se, že natřeme jen dveře, a já našla galon brčálové modři v Mullinově železářství v Liberty.

Vejdou do domu, skloním se, abych podržala Emmu, a pak se zastavím a kochám se svým předpokojem. Je malý a vůbec ne tak elegantní jako ten u MacIntoshových, ale tento prostor mi více vyhovuje a těší mě, že všechno v pokoji je ručně vyrobené nebo z druhé ruky. Touhu zkrášlovat věci jsem zdědila po matce, po babičce zase spořivost.

Je tu použitý gauč, který nám dala paní Federová za asistenci u porodu dvojčat své snachy. Přehodila jsem přes něj modrobílou deku s létajícími husami, kterou jsem sama ušila. Mám tady stůl z borovicového dřeva, který jsem přitáhla ze sklepa a brousila tak dlouho, že teď vypadá skoro jako nový. Dále poličky na knihy, vyrobené z opotřebovaných kaštanových desek ze stodoly, a baculatá kamna v rohu. (Když jsme se sem nastěhovaly, našly jsme tady sporák a kamna, houpací křeslo z dubového dřeva, dvě železná lůžka s péřovými matracemi a kolo.)

Kromě toho už tady jsou jen zdobené černožlaté stolní hodiny, které paní Kellyová přivezla vlakem z Pittsburghu, a staré tmavé pianino, které jsem koupila za třicet dolarů, když si v kostele Mount Zion koupili nové varhany.

To bylo ještě v době, kdy jsem tu a tam sehnala nějakou práci a měla jsem ještě nějaké peníze. Nyní je to s prací horší, a řekněme si upřímně, v porodech se moc peněz netočí.

Ať už je porod dlouhý nebo krátký, když dojdou domů, jsem vždycky vyřízená. Vyzuju si boty, praštím sebou na gauč a zírám na obraz na vybilené stěně z borovicového dřeva nade mnou.

Tento portrét, olejomalbu, namaloval otec mého dítěte, když mi bylo šestnáct. Lawrence tehdy studoval na Institutu umění v Chicagu. Dívka na obraze stojí na mole s výhledem na Michiganské jezero a přes obličej jí splývá uvolněný pramen dlouhých kaštanových vlasů. Hlavu má zakloněnou a směje se. Ta dívka jsem já, Elizabeth Snyderová. Přezdívku Patience Murphyová jsem si přisvojila, když jsme utíkaly z Pittsburghu, a to jméno se teď ke mně hodí a docela dobře zní. Patience Murphyová.

Porodní bába Patience...

Můj první manžel Lawrence – mluvím o něm jako o manželovi, přestože zemřel ještě před svatbou – pracoval jako jevištní výtvarník v divadle Majestic, kde jsem zpívala ve sboru. Musela jsem lhát, abych to místo dostala, všem jsem řekla, že je mi osmnáct, a vybrali mě ze zástupu dívek kvůli mému hlasu. V sirotčinci byli pravděpodobně rádi, že se mě zbavili. O jeden hladový krk méně.

Přihazuju nějaké dřevo na uhlíky v kamnech, naplním čajovou konvici vodou z kyblíku a přisunu si houpací křeslo k ohni. Po pokoji se rozlije světlo ze dvou vysokých okének vepředu. Proč mé dítě nepřežilo? To Katherineino přežilo. Myslím, že znám odpověď, četla jsem si o tom v té těžké učebnici od DeLeeho. Mé plodové lůžko, nebo placenta, jak ho nazývá doktor DeLee, se odloučilo příliš brzy, což je v porodnictví mimořádný stav, a tehdy se ještě běžně neprováděly cisařské řezy, a už vůbec ne sirotkům, jako jsem byla já. Zažila jsem dvě úmrtí ve dvou týdnech: Lawrence zemřel v troskách vlaku, a pak zemřelo i dítě. Pořád ještě nechápu, jak jsem to mohla zvládnout a nesesypat se. Nějak jsem zvládla jít dál, tak jako musíme všichni – napačila jsem si zármutek do kapsy jako hrst černého uhlí a klopytala jsem kupředu. Pořád ho u sebe ještě nosím, ale za ta léta se ta hrouda zmenšila a ztvrdla jako diamant.

Dívka z té dávné doby se dívá do dále přes vnitrozemské moře. Narození a smrt, jak moc se prolínají. Láska, narození, smrt, má trilogie.

Ze stodoly se ozve vzdálené zabučení. Má zvířata! Snídala jsem u MacIntoshových... klobásky, sušenky a domácí broskvovou zavařeninu s javorovým sirupem, vskutku slavnostní snídaně, jak ji nazvala Mary. Když jsme Katherine pomohly umýt se a obléknout do tmavomodrých saténových šatů, aby si mohla s panem MacIntoshem vychutnat společnou snídani, jedly jsme my tři, Bitsy, Mary a já, v kuchyni.

A teď už je po poledni, slepice nejsou nakrmené a vemeno musí chuděře Polárce přímo praskat! Kocour Buster je zapařený, protože mu na terase nechávám misku s mlékem, a navíc si může najít na poli myši a čipmanky. Moji biglové umějí lovit, ale ostatní stvoření, zavřená v téhle roční době ve stodole, jsou bezmocná. Vezmu z komory čistý kovový kbelík, nazovám si vysoké černé gumáky, které si nechávám na kryté terase vzhodu, a nadávám si za svou zapomnětlivost.

Když otevřu dvoukřídlové dveře stodoly, zaútočí na mě nářek zvířat. Slepice skřehotají a chuděra Polárka bolestně sténá. Nasypu drůbeží zrní a hodím seno krávkě do stáje, pak se posadím na trojnohou stoličku a prosím ji o odpuštění.

„Je mi to tak líto, holka,“ omlouvám se.

„Celou noc jsem byla u MacIntoshových ve městě. Pořád tomu nemůžu uvěřit! Byla jsem si jistá, že je jejich dítě mrtvé. Tak dlouho jsem poslouchala, jestli neuslyším tlukot srdíčka... Dokonce jsem poprosila i doktora Bluma, aby to zkontroloval. Katherine mi řekla, že více než dva dny necítila žádné pohyby. Teď si připadám jako blázen a zítra už bude každá žena v Union County vědět, že jsem neschopná. I když u toho byl i doktor Blum a potvrdil, že se dítě narodí mrtvé, já budu ta, které to budou vyčítat.“

Patricia Harmanová je americká spisovatelka a profesionální porodní asistentka. Je autorkou dvou memoárových knih, které byly kritikou vysoce oceněny., Těží v nich ze své třicetileté porodní praxe a ze života v ekologické komunitě. Často vystupuje v televizi jako poradkyně na „ženské problémy“.

Psaní je kreativní a zábavné

Jaké byly vaše začátky jako porodní asistentky? Co vás k této práci přivedlo?

Vždy jsem měla pocit, že mít dítě je spíše přirozenou událostí než lékařským zákrokem. Chtěla jsem, aby se mé děti narodily přirozenou cestou a po prvním porodu jsem začala pomáhat budoucím rodičkám. Jednoho březnového dne jsem byla na návštěvě u jednoho mladého páru a večer přišla sněhová bouře, která mi znemožnila návrat domů. A nejen to, o půlnoci začala žena rodit a pomoc byla nedostupná. Jedině já jsem mohla zastoupit porodní bábu. Narodilo se krásné a klidné dítě a já ucítila, že se stanu na této práci závislá. Vrátila jsem se do školy, abych se stala sestrou a porodní asistentkou s magisterským titulem, a mohla tak pomáhat více lidem.

Kdy vás napadlo podělit se svými zážitky i se čtenáři?

Těch příběhů mých pacientů bylo hodně, přidala jsem i něco z mého osobního života a jaké to bylo pracovat s manželem Tomem. Knihu jsem zamýšlela jako oslavu obyčejné ženy, ale ukázalo se, že to byl také upřímný pohled na život porodní asistentky. Kniha měla úspěch a mně bylo jasné, že se lidé se o porodní asistentky zajímají a berou je jako skvělé protagonistky, odvážné, silné, něžné a laskavé.

Proč děj umísťujete především na Appalachií?

Žiji v Západní Virginii téměř čtyřicet let. Od svého uznání jako charakteristické oblasti na konci 19. století byla Appalachia zdrojem přetrvávajících mýtů. Zdůrazňoval se zvláštní temperament a chování obyvatel této oblasti na východě USA. Lidé a hory jsou kulisou mého života. Než jsme sem přišli, žila jsem na mnoha dalších místech

(Kalifornie, Oregon, Washington, Connecticut, Minnesota, Ohio) a mohla jsem své příběhy, i tam, ale píšu, co je mi důvěrně známé. Appalachie není jediné místo pro mé romány. Máme chatu u jezera Erie v Ontariu a jedna z mých posledních knih se odehrává v kulisách podobného, ale fiktivního ostrova v Kanadě, The Runaway Midwife .

Čtenáři toho s *Patience* prožili hodně. Končí její příběh v této knize nebo se můžeme těšit na pokračování?

Pracuji na další knize o *Patience* a jejím afroamerickém partnerovi porodní asistentky Bitsy. Děj se odehrává v roce 1956, těsně předtím, než se v USA začalo projevoval Hnutí za občanská práva.

Sdílette s *Patience* kromě povolání porodní asistentky nějaké další vlastnosti?

Snažila jsem se *Patience* co nejvíce od mě odlišit. Je malá, má brýle s drátěným lemem a dlouhé tmavé vlasy. Jsem vysoká, o hodně starší a mám krátké stříbrné vlasy. Ale v zásadě reaguje stejně jako já. Nesnáší nespravedlnost. Chce mír. Miluje květiny a miminka a i za cenu vlastního života bude bránit své děti nebo jakoukoli jinou zranitelnou osobu.

Překvapilo vás něco, když jste se kromě porodní asistentky stala i spisovatelkou?

Psaní je kreativní a zábavné. Když jsem začínala, netušila jsem, že se autorka musí do značné míry postarat i o propagaci svých knih. Ráda mluvím s lidmi a píši blogy, ale cestování zabere hodně času a pak toho moc nenapišu.

Mnoho lidí říká, že mít knihu je jako mít dítě. Jaká jste jako porodní asistentka, matka a autorka?

Mnohokrát jsem si myslela totéž. Psaní knihy je pro mě dvouleté těhotenství. Na konci je to jako porod. Chcete, aby to už skončilo... Ale pak následuje starost o knihu a je to podobné jako starost o dítě. Musíte ji ... krmit ... krkat s ní ... a milovat ji.

Jak vás ovlivnilo, když jste se stala nejprodávanější autorkou?

Psát jsem začala hlavně pro zábavu. Když se mé knihy staly populárními a začala jsem dostávat dopisy od čtenářů, kteří mi v nich děkovali a říkali, jak moc pro ně mé knihy znamenají, věděla jsem, že se k lidem dostávám smysluplným způsobem a cítila jsem, povinnost učit o komunitě, milovat jeden druhého, přijímat rozmanitost a neztrácet naději.

Nejlepší recenze, jakou jsem si kdy přečetla, bylo jen pár vět. „Miluji tvoji knihu. Rozesmála mě. Rozplakala mě. Inspirovala mě.“ Co může být úžasnějšího?

Jaké úkoly porodní asistentky jsou jádrem příběhu *Patience*?

Nemůžete si vybrat svou práci, stejně jako si nevyberete svůj život. Děláte jen to nejlepší, co můžete.

Vzpomeňte si na všechno, co se *Patience* stalo ... Ve dvanácti osiřela, v šestnácti přišla o dítě, dvakrát ovdověla, ztratila mentora a náhradní matku, paní Kellyovou, přesto pokračovala ve snaze pomoci ostatním. Někdy měla chuť to vzdát, ale neudělala to. Při první kontrakci víte, že už brzy na světě bude dítě. Musí vytrvat a o to víc pomáhat.

Kdo je vaše oblíbená postava v knize, kromě porodní asistentky *Patience*?

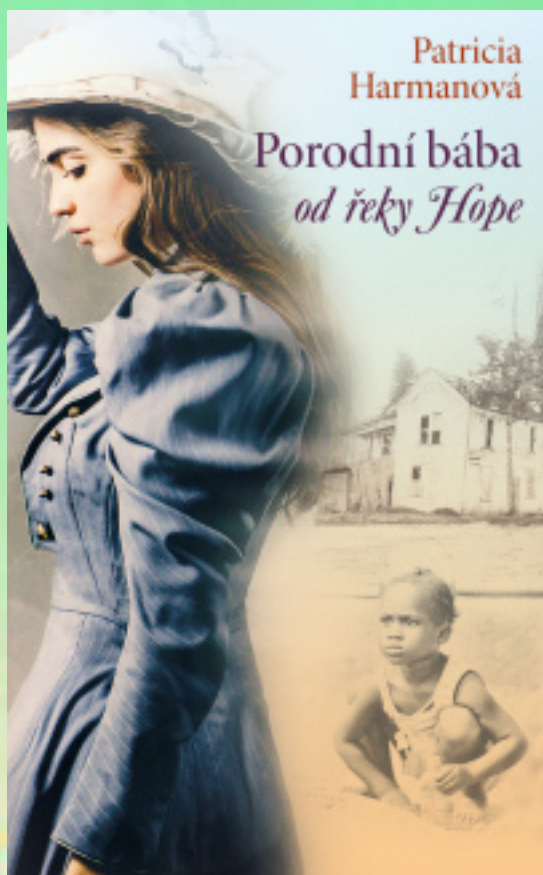
Bitsy! Miluji její kuráž!

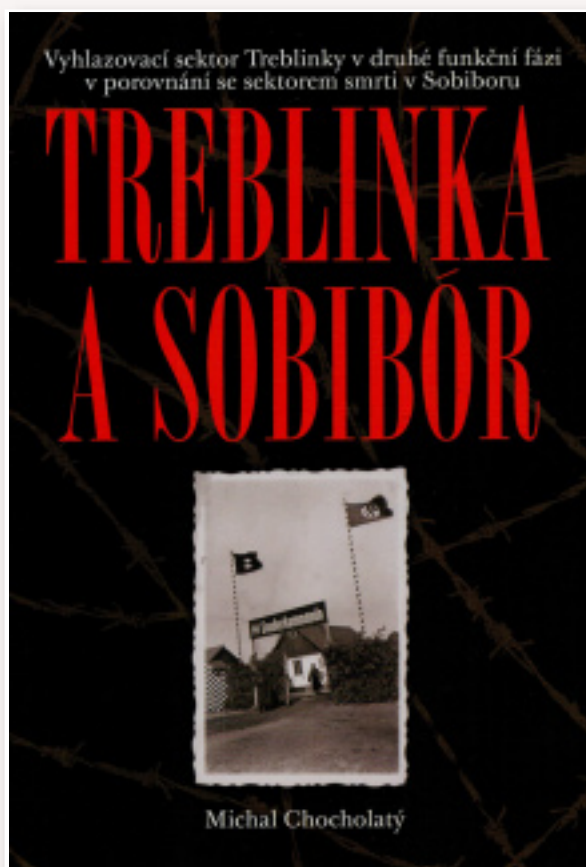

Co vás drží u práce porodní asistentky?

Miluji být kolem žen. Miluji své pacientky. Každý den mám příležitost někomu vylepšit život malým i velkým způsobem, i když už nejsem přímo u porodů. Ale stále dělám to, co dělá každá porodní asistentka ... Posiluji ženy, učím ženy, dávám jim naději a lásku. Pak o tom napíšu ... Jak je to skvělé!

(Ze zahraničních pramenů)

příloha na křídovém papíře + 20 černobílá foto příloha na křídovém papíře, 329 Kč

Zakoupit můžete zde

<https://www.kosmas.cz/knihy/279228/treblinka-a-sobibor/#pos=996>

Michal Chocholatý TREBLINKA A SOBIBÓR

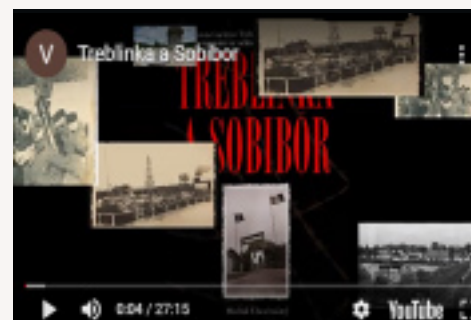
Vyhlazovací sektor Treblinky v druhé funkční fázi v porovnání se sektorem smrti v Sobiboru

Kniha podrobně zkoumá podmínky ve vyhlazovacím sektoru tábora smrti SS-Sonderkommando Treblinka s časovým ukotvením v tzv. druhé funkční fázi (září 1942–srpen 1943). V rámci komparace současně vykresluje situaci v sektoru smrti typologicky příbuzného tábora Sobibor. Zohledňuje jak perspektivu židovských vězňů, kteří byli přinuceni přímo se podílet na vyhlazovacích operacích, tak hledisko personálu, a to jak Němců, tak jejich přísluhovačů, ukrajinských strážných.

Kniha vychází za podpory Česko-německého fondu budoucnosti.

Brožovaná, 364 stran + 16 stran barevná foto

VIDEO

<https://youtu.be/OEEve66szos>

www.ales.skrivan.cz

Hlavní brána tábora smrti Sobibór

Aron Czechowicz ve své výpovědi uvedl poměrně podrobný popis toho, co se dělo po otevření plynových komor: „[...] po 15 minutách vysunuli dveřní klíny a otevřeli dveře, roztahující je jako dveře ve vagonu, a těla vypadla jako sledi z konzervy. Muži byli převážně zvlášť. Ženy a děti dohromady. Viděl jsem mrtvé děti držící matku za krk. Jakmile vypadávaly, tak se odpojily. Těla byla vlhká jakoby zpocená, vlasy promočené. Na ústech bylo trochu pěny, trochu krve vytékalo z nosu. Tato těla vyndával speciální personál u rampy. My jsme nakládali těla na žebříky a nosili je do hrobů, oni je vytahovali z kabiny. Vytahovali je za nohy, za vlasy. Čtyři lidi na rampu vodu, aby byla kluzká.“ Těla byla po zplynování bledá, vlhká, s doširoka otevřenými očima a ústy. Z nosu a út vytékala krev.

Vzhled zadušených lidí stlačených v plynových komorách se objevil i v hlášení, jež je výsledkem kolektivních výpovědí očitých svědků. Bylo sepsáno v únoru 1943. Je však zapotřebí upozornit, že toto hlášení obsahuje mylný předpoklad, že smrtící proces v treblin-

Mgr. Michal Chocholatý, Ph.D. (*1981) je český historik, spisovatel a učitel, který se zabývá dějinami nacistických táborů. Dosud publikoval trilogii *Jiné místo, jiná doba* (2005, 2006) z prostředí vyhlazovacího tábora Treblinka, je spoluautorem knihy *The Treblinka Death Camp. History, Biographies, Remembrance*, (2014) a autorem několika odborných článků o Treblince, Sobiboru a Majdanku. V roce 2019 vyšel jeho psychologicko-filozofický román o sobiborském třetím táboře s názvem *Lager III*. Ve stejném roce byla vydána kniha čerpající z jeho osobních setkání s posledními svědky Sobiboru a Treblinky s titulem *Poslední z táborů smrti. Je autorem odborných (kvalifikačních) prací Plynové komory v KL Lublin ve světle poválečného bádání (obhájeno 2012) a SS-Sonderkommando Treblinka v první funkční fázi (obhájeno 2015). V minulosti také přispíval na různé literární servery a byl recenzentem knih s tematikou nacistických táborů.*

V Sobiboru byly během plynování drážděny husy, aby přehlušily křk obětí.

ských komorách probíhal za pomoci páry: „Hrobníci stojí u rampy proti padacím dveřím. Padací dveře se otvírají, ale žádné z těl nevy-padává. Vlivem vodní páry se ze všech těl utvořila jakási jednodolitá masa, slepená potem zavražděných obětí. V předsmrtných bolestech, před vydechnutím duše, se strašlivým způsobem zapletly do klubka ruce, nohy, trupy. Aby hrobníci mohli vytáhnout jednotlivá těla, polévá se ta masa kýbly studené vody z nedaleké studně. V tu chvíli nastupuje oddělování jednoho těla od druhého a je snazší je dostat ven. Těla se vůbec nezměnila, pokud jde o vnější vzezření, jenom hlava a hýždě mají fialovou barvu.“

Jiné prameny však uvádějí, že po otevření padacích dveří komor vypadla masa těl vlivem své hmotnosti ven.

Ukrajinský strážný Ivan Ivanovič Marčenko, přezdívaný „Ivan Hrozný“, o kterém se zmínil Pinchas Epstein, byl jednou z nejsadističtějších postav v horním táboře. Epsteinův přítel Rosenberg jej v dopise autorovi popsal následovně: „Několik slov o tom strašlivém vrahovi Ivanu Hrozném: Nevím, jak se na naší planetě mohlo narodit takové zvíře. Pane Michale, několik dojmů: ten vrah stál přede dveřmi plynových komor a bajonetem bodal do obětí a odřezával jim kusy masa. Hnal je tyčí. Nejsem natolik silný, abych tu vykreslil všechny zločiny [jichž se dopustil] než ty lidi, ženy a děti, udusil...“ Bývalý treblinský vězeň Karol Tajgman ve své výpovědi taktéž zmínil jednoho neobyčejně krutého Ukrajince, zřejmě právě Ivana: „Na konci aleje byla vidět částečně podezřelá stavba v moderním stylu, obrostlá květinami, a na její střeše Davidova hvězda. Měla to být údajná lázeň. Před bránou stavby stála vyčkávající skupina Ukrajinců,

mezi nimiž se vyjímal jeden svým rafinovaným sadismem, když v honbě na ženy uřezával jejich prsa, uši a často je znásilňoval všem na očích.“ Přesto měl tento sadista emoce, jak dosvědčil Jerzy Rajrodzki: „Tehdy jsme stáli u ohrady a hráli jsme wachmanům sovětské písně. Ivan a Nikolaj

ty písně milovali, dělaly na ně velký dojem. Ivan vytáhl v určitý okamžik kapesník a otíral si jím slzy.“

Rosenberg během procesu s Eichmanem vypověděl, že: „Když přijel velký transport, zavřeli je [oběti] do plynových komor a my jsme je vyndali příští ráno. Do následujícího rána nezůstávali naživu. [...] Když přijel poslední transport, byl už čas večera – očividně se obávali nechat nás pracovat přes noc, takže nás zavřeli do chatrčí, a ti, kteří přijeli večer, byli v noci zavřeni do plynových komor, a my jsme je přemístili do hrobů ráno. [...] Když jsem odstraňoval těla z plynových komor, lidé, většinou ženy, schovávaly doklady všeho druhu a peníze ve svých intimních partiích, a když vypadly ven, viděli jsme je. Mnohdy se stávaly případy, že lidé z plynových komor zůstali naživu. [...] Ti, kteří přežili, byly většinou děti, které spadly na podlahu. Když jsme otevřeli plynové komory a odstraňovali těla, viděli jsme ve spodu děti, které zůstaly naživu. Němci je brali stranou a stříleli je.“

Rosenberg dělal vězeňskou práci v horním táboře na tři hlavní oddělení: „Když jsme ráno odešli na práci, SS-mani nás rozdělili na pracovní skupiny. Byli tam tři druhy práce: plynové komory, přemístění těl do hrobů, a pak tam bylo spalování těl.“

Niemann s Gustavem Wagnerem

Chil Rajchman rozdělil proces přesunu těl z plynových komor do masových hrobů na jednotlivé části podle druhu komand tak, jak se zabývala jednotlivými činnostmi utvářejícími řetězec této činnosti: „Úkol odnášet mrtvolu byl rozdělen mezi několik skupin. Kromě té na rampě, která čítala asi dvacet mužů, je tu asi třicet nebo čtyřicet nosičů, šest zubařů a v jámách oddíl hrobařů. Mezi těmi asi desítkou mužů skládá mrtvolu stylem hlavu jedné k nohám druhé, aby se jich do jámy vešlo co nejvíc. [...] Muži na rampě musí pracovat tak, aby tam stále byla hromada mrtvol a nosiči nemuseli čekat. Nosiči musí v běhu popadnout mrtvolu (zdálky, očima, si vybrat tělo, které půjde nejnáze vyrvat z hromady), hodit je na nosítka a klusem zamířit ke společnému hrobu.“ Vězni na začátku tohoto řetězce, tedy ti, kteří vybírali plynové komory, se dostávali do bezprostředního kontaktu s holými, mrtvými, chladnouchými těly, jimiž byl napěchován interiér komory.

Czechowicz vypověděl, že v době jeho příchodu do Totenlageru, tj. v říjnu 1942, se zde nacházelo sto párů nosičů mrtvol s žebříky. „Každý se snažil najít si lehčí tělo. Na výběr však nezbýval čas, muselo se brát tak, jak přicházelo pod ruku. Avšak chytráci si už

Franz Hödl (vpravo) ve společnosti zástupce velitele Niemanna

shora dokázali vybrat. Bylo zapotřebí letět s takovým tělem na tom žebříku nějaký půl kilometr do vykopané jámy, po písku. Byl tam strašný zápach. Zachránila mě tehdy flaštička s parfémem, kterou jsem měl s sebou ještě z třídírny.“

Člen německého personálu Otto Horn byl po svém přeložení do horního tábora nejprve odpovědný za dozor nad „nosiči mrtvol“ (Leichentransport), ale brzy se stal vedoucím tzv. „pohřebního komanda“ (Grubenkommmando). Toto komando mělo do počátku roku 1943 na starost hromadění mrtvol, přinesených komandem nosičů, v masových hrobech s ohledem na co nejefektivnější využití místa. K dalším povinnostem „pohřebního komanda“ patřil posyp každé v hrobě navršené vrstvy mrtvol pískem a chlorovým vápnem.

Od začátku roku 1943, jakmile bylo nařazeno spalování mrtvol a instalovány rošty, bylo toto komando pověřeno novým úkolem, který spočíval ve vytažování mrtvol z hrobů na spalovací rošty, kde byly páleny. K tomu přibývalo spalování obětí z průběžně příjezdějících transportů a kontrola nad zbytky kostí, které byly následně rozmělněny na prášek, anebo podrobeny opětovné kremaci. Vězně pracující u otevřených pecí měnili každých několik dní, protože zřídka kdy vydržel některý z nich při této práci déle než týden. Chaim Hirszman, který přežil

Niemanna (sedící u stolu vlevo) během vzpoury v Sobiboru vězni zabili

Bełzec, vyprávěl své druhé ženě Pole o příhodě, kdy byl jeden z židovských spalovačů mrtvol tolik hladový, „že snědl při spalování kus lidské nohy“. Katarzyna Grodzicka uvedla, že její otec viděl, jak v Bełzecu pálili těla, která dokonce obraceli vidlemi, aby lépe hořela. Žár sálající z ohňů v sobiborském Lageru III byl natolik intenzivní, že vytvořil atmosféru opravdového pekla. To neobyčejně ztěžovalo pracovní podmínky sobiborských Totenjuden. K trýznivému žáru a zápachu se ještě přidala sekrece z mrtvol, jež prskala všude kolem a potřísnila vězně pracující při spalování.

Dalším z významných komand operujících v treblinském horním táboře bylo komando „dentistů“. Ti měli za úkol vytrhávat zlaté a porcelánové zuby či zubní protézy mrtvolám vytaženým z plynových komor. Výsledky archeologického výzkumu Caroline Sturdy Collsové na území vyhlazovacího sektoru prokázaly výskyt zlatých zubů v oblasti starých plynových komor.

...

Richard L. Rashke (narozen 1936) je americký novinář, pedagog a autor, který napsal knihy literatury faktu, divadelní hry a scénáře.

Známý je zejména svou knihou *Útěk ze Sobiboru*, poprvé publikovanou v roce 1982. Popisuje hromadný útěk stovek židovských vězňů z vyhlazovacího tábora v Sobiboru v Polsku v říjnu 1943. Kniha byla v roce 1987 adaptována jako televizní film se stejným názvem, v hlavní roli Rutger Hauer.

Rozhovor autora s Richardem Rashkem, červenec 2009.

Michal Chocholatý: *Co bylo prvním podnětem, který vás zavedl k Sobiboru? Proč jste se rozhodl psát o něm?*

Richard Rashke: O tom, co se stalo v Sobiboru, jsem se dozvěděl náhodou. Probíral jsem se knihami o holocaustu v knihovně Kongresu, která je kousek pešky od mého domova. Objevil jsem odstavcovou poznámku pod čarou, jež hovořila o tom, že v táboře smrti Sobibor bylo povstání. Poznámka obsahovala počet těch, kteří utekli. Snažil jsem se o tom dozvědět víc, avšak vše, co jsem našel, byla jen brožurka údajně napsaná Sašou, jež popisovala útěk. Znělo to jako dobrý příběh. Napsal jsem dopis historikovi z knihovny a otázel se ho, jestli je pravda, že pokud jsou ta čísla správná, pak by byl útěk ze Sobiboru největším útekem druhé světové války. Odpověděl, že byl největším útekem v Evropě, ale že se stal větší, i když naprosto neúspěšný útěk z koncentračního tábora pro Japonce v Austrálii.

Pomyslel jsem si, že o Sobiboru by byla skvělá kniha, jenže jsem nenacházel způsob, jak se dostat k přeživším. A pak jsem jednoho dne četl ve *Washington Post* o nezdařilém pokusu o vydání Gustawa Wagnera do Izraele, kde měl stanout v procesu za válečné zločiny. Článek mi poskytl jména dvou přeživších z USA... Thomase Blatta a Samuela Lerera. Rozhodl jsem se navštívit nejprve Toivho. Souhlasil s tím, že mi poví svůj příběh a zavede mne k dalším přeživším. A tak se stalo, že kniha mohla vzniknout.

MCh: *Narodil jste se roku 1936... Vzpomínáte si na něco z válečných let? Jak jste strávil válku?*

RR: Z válečných let si živě pamatuji čtyři věci. První byl přidělový systém cukru, masa, benzínu, cigaret. Často jsem stával dlouhé hodiny ve frontách na maso. I kůže byla vzácná, a tak jsme v létě chodili bosí. Druhou věcí, kterou si pamatuji, jsou vlajky v oknech

domů. Pomocí hvězd vlajky ukazovaly, kolik lidí z domu bylo vojáky ve válce a kolik jich z téhož domu ve válce zemřelo. Prakticky každý dům, včetně toho mého, měl vlajku. Třetí věcí, jež mi utkvěla v paměti, byly popluchy před nálety. Ozvala se siréna a my museli zaclonit okna a vypnout světla, dokud siréna nezazněla znovu. Samozřejmě se jednalo pouze o cvičení. Poslední věcí, na niž si vzpomínám, byli němečtí váleční zajatci pracující v létě na polích ve Wisconsinu, hrabající seno a sklízějící kukuřici.

MCh: *Vím, že jste o Sobiboru napsal dvě knihy. Tou druhou je *Drahá Esther*. Byla Esther Raabová vaším klíčovým svědkem Sobiboru? Anebo, měl jste nějakého jiného klíčového svědka mezi těmi všemi přeživšími, které jste potkal?*

RR: *DRAHÁ ESTHER* je hra, jež byla uvedena ve čtrnácti amerických městech. Byla přeložena do polštiny a zahrána v Polsku. Hra je o Esther Raabové: jejím příběhu, jak se nyní dívá na to, co se tehdy stalo, a o stovech dopisů, které dostala od dětí ze škol, ve kterých vyprávěla. Dopisy, které všechny začínaly „Drahá Esther“, jsou páteří hry a odtud pochází její titul. Hra je stále hrána pro školáky i dospělé. Zhlédlo ji na nějakých 100 000 studentů a debatovali o ní ve třídách.

MCh: *Jaký máte názor na CBS film založený na vaší knize a jiných pramenech? Pokud jeden zná historii Sobiboru z knih, všimne si ve filmu mnoha rozporů...?*

RR: Myslím si, že adaptace knihy pro film je výtečná. Režisér jej chtěl sestříhat do černobílé verze namísto veselých barev, avšak to zájmová skupina nedovolila. A tak každý vypadal příliš dobře oblečeně a zámožně. Film byl dokumentárním dramatem, snažícím se vše zachytit tak či onak na základě knihy. Zájmová skupina ve filmu odhalila dva důležité body, které v knize chyběly: ve filmu byl Beckmann zabit židovským rituálním nožem. Ve skutečnosti to však byl jen obyčejný nůž. A ta scéna, kde si členové Waldkommanda vybírají, s kým zemřou, v knize taktéž chyběla. Zájmová skupina si mne pozvala, abych se vyjádřil k těmto dvěma odchylnostem od knihy. Pověděl jsem jim, že příběh o Waldkommandu byl pravdivý. Dozvěděl jsem se o něm až ve chvíli, kdy už byla kniha publikována. Doporučil jsem zájmové skupině, aby jej ve filmu ponechala. A pokud jde o to zabít rituálním nožem, řekl jsem jim, že to bylo symbolické gesto sytící duch útěku. Zájmová skupina mou radu přijala.

Na něco jste se však přece nezeptal. Má kniha na základě rozhovorů s přeživšími tvrdí, že všichni strážní v Sobiboru byli Ukrajinci. V Ohiu je silná ukrajinská komunita, která se se zájmovou skupinou soudila, že ne všichni strážní byli Ukrajinci a že jsou to celé pomluvy. Soudce tento sbor vyhodil od soudu, a to ze dvou důvodů: neměli žádný pádný důkaz, že jakýkoliv strážný ze Sobiboru nebyl Ukrajincem. A... Esther Raabová přísahala, že dobou, kdy byla v Sobiboru, byl každý strážný Ukrajinec. Na soudce silně zapůsobilo, že mluvila a rozuměla ukrajinsky.

Producenti pozvali americké přeživší se svými ženami na soukromé promítání filmu den před celosvětovou premiérou. Byl to chytrý, taktický tah. Šlo o to dát přeživším šanci zhlédnout snímek, podiskutovat o něm, zvyknout si na něj, zeptat se – vše v naději, že před médií nevyřknou negativní posudky. Ten film se jim líbil a byli toho názoru, že je v rámci možností co nejvíce přesný. Vyskytl se však jeden problém – použití rituálního nože při zabití Beckmanna. Konzervativní ortodoxové měli námitky z hlediska náboženské perspektivy. Nevěřící si mysleli, že jde o dobré gesto. Namítali, že v Sobiboru byla spousta Židů, kteří by Beckmanna zabili rituálním nožem, jestliže by se jim k tomu naskytla příležitost. Přeživší se nakonec rozhodli film podpořit a o noži nic neřekli.

MCh: *Jakou roli jste přesně sehrál při tvorbě filmu Útěk ze Sobiboru? Byl jste pouze poradcem na toto téma, anebo jste se účastnil natáčení a byl u něho přítomen? Pokud jste byl přítomen, setkal jste se s hlavními hrdiny, herci R. Hauerem a Alanem Arkinem? Vzhled R. Hauera, jenž ztvárnil S. Pečerského, byl docela jiný než Sašův vzhled. Saša měl tmavé vlasy a oči. R. Hauer měl oproti tomu blond vlasy a modré oči...*

RR: Byl jsem filmovým poradcem, ale nikdy jsem neradil scénáristovi či producentům. Natáčení filmu jsem nenavštěvoval. Mohl jsem, pokud bych chtěl, avšak tou dobou jsem byl zaměstnán jiným projektem. Setkal jsem se s Hauerem a Arkinem v New Yorku na světové premiéře. A anglické herce jsem potkal v Londýně na britském promítání filmu. Když jsem souhlasil s tím, aby byl film natočen na základě mé knihy, měl jsem jednu podmínku: musí si najmout Esther Raabovou jako poradkyni. Věřil jsem jí a jejímu přesvědčení. Byla přítomna celému natáčení. Nepřijala žádné peníze a sama si platila cestu.

To, že Hauer nevypadal jako Saša, není důležité. Podstatou je/bylo:

zhostil se role srdcem? A já věřím, že ano.

Měl být natočen druhý film na základě části, jež pojednává o tom, jak prožili zbytek války. Vyskytly se však finanční problémy a film nebyl nikdy natočen, ačkoliv existoval výtečný scénář.

MCh: *Kde byl film natáčen? Pokud se nepletu, pak to bylo někde v Jugoslávii. Je vám znám důvod, proč se nenatáčelo v Polsku?*

RR: Film byl natáčen v Jugoslávii. Parta, která tehdy stavěla tábor, se však skládala především z polských truhlářů. A proč se nenatáčelo v Polsku? Jugoslávie skýtala producentům lepší podmínky a naprostou svobodu.

MCh: *Mohu se domnívat, že jste se pro napsání knihy o sobiborském povstání inspiroval tím, co jste se například dočetl v knize, jež vypráví o treblinském povstání a jež byla napsána francouzským spisovatelem Jean-François Steinerem mnoho let před vaší knihou? Pokud to tak není, proč jste se nerozhodl napsat knihu o treblinské vzpouře raději než o té sobiborské?*

RR: Povstání v Treblince se na mém rozhodnutí psát o Sobiboru nijak neodrazilo. Steinerovu knihu jsem si přečetl dlouho potom, co jsem podepsal smlouvu o napsání Sobiboru. Jakmile jsem si přečetl Steinerovu knihu, došel jsem k závěru, že sobiborský příběh byl lepší než ten treblinský, a jestliže ne, představoval kousek historie, jež nesmí být zapomenuta.

MCh: *Když jste cestoval s Tomem kolem majdanského tábora, řekl vám, že ty baráky jsou stejné jako v Sobiboru... Avšak tyto „Pferdstallbaracken“ – koňské stáje – byly zejména v Osvětimi a na Majdanku, ne v táborech smrti. Tyto stáje byly v Treblince jen v třídíci oblasti pro vytřídění oblečení, dva z nich, jeden vedle druhého. V celém táboře jich nebylo více. V Sobiboru byl tento typ baráků pouze v Lageru II. Myslím si, že vězeňské baráky v Treblince, Sobiboru a Belžecu byly jednodušší, chci říct, bez té specifické střechy.*

RR: Nahrál jsem si přesně to, co mi Blatt řekl. Tou dobou jsem neměl přístup k nějakým plánům ukazujícím baráky Sobiboru. Pokud bych nějaké plány měl, můj popis tábora by byl preciznější. Vycházel jsem z kolektivních vzpomínek přeživších. Rozhodující pro mě byla Blattova emotivní reakce na Majdanek, ne jestli byl přesnou replikou Sobiboru.

MCh: *Když jste pracoval na své knize, pomyslel jste někdy také na treblinské přeživší? Setkal jste se někdy s někým z Treblinky? Anebo, bavil jste se někdy s některým ze sobiborských přeživších o jejich zkušenostech s těmi treblinskými, pokud nějaké měli?*

RR: Už na počátku jsem se rozhodl, že udělám rozhovory pouze se sobiborskými přeživšími. Neměl jsem potřebu porovnávat povstání v Treblince a Sobiboru a život či hrůzu v těchto táborech smrti. Úkol rekonstruovat Sobibor a útěk mne šokoval dostatečně. A co víc, měl jsem od vydavatele termín dokončení a omezený rozpočet na cesty. Nemohl jsem upustit od úkolu, jenž mi byl svěřen – Sobibor a co se tam stalo.

MCh: Řekl jste, že váš dědeček emigroval do USA roku 1892. Jeho domovským městem byly zřejmě Kasejovice nebo Pačejov v klatovském regionu v západních Čechách. Jak si mám vyložit minulost vašich rodičů?

RR: Můj dědeček se narodil roku 1869 a roku 1892 odcestoval do USA, když mu bylo 23. Mou babičku potkal v USA v severním státě Wisconsin. S korunou v ruce si ve Wisconsinu postavili dům ve městě zvaném Berlín. Tam se narodil můj otec roku 1903. Můj dědeček mluvil jak česky, tak polsky.

Rodiče mé matky byli oba Slováci. Její otec se narodil roku 1874 a do USA přišel v roce 1891. V Evropě se zapsal na práci v měděném dole v severním státě Michigan ve městě Calumet poblíž Kanady. Společnost mu zaplatila cestu. Má babička z matčiny strany přijela do USA rok před svým manželem. Její rodiče provozovali pension, ve kterém si budoucí manžel mé babičky pronajal pokoj. Má matka se narodila v Calumentu roku 1910.

MCh: Jak se jmenuje váš bratr? Zjistil jsem, že v klatovském regionu stále žije nějaký Adolf Raška. Je mu asi 77 let.

RR: Můj bratr Don Rashke se narodil zde v USA. Žije v Texasu. Nikdy nežil v Evropě, ačkoliv navštívil Českou republiku, aby našel své kořeny a možná i nějaké stále žijící příbuzné.

MCh: Na internetu, který je dnes plný informací, je o vás jako o spisovateli jen velice málo informací. Obvykle tam jsou pouze informace, které hovoří o způsobu, jakým si lze pořídit vaše knihy. Nic víc tam však není. Upřímně řečeno jsem neměl příliš štěstí, když jsem se pídil po informacích, které by se Vás týkaly. Je nějaká stránka vašeho fanklubu? Píší vám fanoušci často?

RR: Mám rád své soukromí a striktně si hlídám, o jaké osobní informace se podělím – a není jich mnoho. Absolvoval jsem vysokou školu angličtiny, rétoriky a dramatu. Získal jsem magisterský titul v žurnalistice a krátce pracoval pro United Press International ve Washingtonu. Pracoval jsem jako novinář a fotograf na volné noze; 35 let jsem působil jako autor a dramatik. Hraji na altsaxofon a skládám. Jsem ženatý a ve Washingtonu žiju 35 let. Toť vše, co o sobě prozradím.

MCh: Který rok jste odcestoval do Sovětského svazu? Kolikráté to pro vás bylo setkání s Toivim?

RR: Sašu jsem navštívil v roce 1981. Bylo to mé třetí setkání s Toivim: poprvé to bylo v Santa Barbaře, podruhé v Brazílii, abychom navštívili Šloma, a pak tohle v Sovětském svazu a v Polsku.

MCh: Co si myslíte o revizionistech, kteří popírají Sobibor jako vyhlazovací tábor a snaží se jej představit jako modelový pracovní tábor? Na jedné straně vypadají jako řádní badatelé, kteří studují knihy a informace z internetu, na druhou stranu však někdy mívají velmi ubohé argumenty... Pokoušeli se vás někdy kontaktovat? Viděl jsem totiž diskuzi o vaší knize, stejně tak jako vzpomínky Šlomo Szmajznera na jednom z revizionistických diskuzních fór.

RR: Revizionistů si nevšímám. Jsou to fanatici a nic víc. Mají předem dané závěry a není nic, co by je moho změnit. Debatovat či promlouvat k nim je mrhání energií. Žádný z revizionistů se mne

nikdy nepokusil kontaktovat. Pokud by to některý zkusil, neodpověděl bych mu.

MCh: Které knihy o Sobiboru jste četl? Můžete je zmínit jednu po druhé? Mohl byste mezi nimi rozlišit, udělat jakési hodnocení; která je nejlepší a která nejhorší?

RR: Jedinou knihou, která byla, než jsem napsal tu svoji, byl soubor dokumentů a obrázků od Miriam Novitchové. Ta kniha mi byla k ničemu. Potom, co byla publikována má kniha, jsem žádnou jinou o Sobiboru nečetl. Všem jim přeju mnoho štěstí, ale já to rozpochyboval.

MCh: Kolikrát jste navštívil místo, kde kdysi stál vyhlazovací tábor Sobibór? Pouze jednou s Toivim?

RR: Sobibor jsem navštívil dvakrát. Jednou sám a pak s Toivim. Oba zážitky byly podnětné. Když jsem tam byl sám, vnímal jsem tábor jinak, než když jsem tam byl s Toivim. Má sólová výprava byla o tom, jak se tam budu cítit já. Má návštěva s ním byla zase o tom, jak se tam bude cítit ON, když se tam vrátí.

MCh: Jelikož vím, že jste spíše spisovatel, nežli historik – tedy alespoň si to myslím – zůstal pro vás Sobibór blízkým tématem i po tom, co jste dokončil DRAHOU ESTHER? Cítíte stále jakýsi druh osobního kontaktu s tímto pekelným táborem? Řekněte, pokud bych se vyřadil s nějakou novou informací o Sobiboru, zapůsobila by na vás?

RR: Jak říká Esther v mé hře: „Sobibor změnil každého.“ Byla to jedinečná lekce a silný emotivní zážitek. Vznikla z toho vlastně trilogie: ÚTĚK ZE SOBIBORU (kniha); DRAHÁ ESTHER (hra) a PIUS (hra). DRAHÁ ESTHER pojednává o léčivé naději, což jsou rozměry, které kniha nebadá. PIUS pojednává o papeži Piovi XII... co udělal a neudělal, aby pomohl Židům, a o jeho přátelství s Hitlerem a nacisty. Tato hra nebyla nikdy realizována. Zdá se, že o ni nikdo nejví zájem ze strachu před pranýřováním. Stále jsem ji však ještě nezavrhl.

MCh: Dokážete na sebe pohlédnout jako na muže, který zasvětil důležitou část života Sobiboru, anebo se spíše vnímáte jako spisovatel, kterého si najali, aby psal o Sobiboru, přestože jste k tomu dal iniciativu?

RR: Na svoji práci o Sobiboru jsem pyšný. Dostal jsem to místo na mapu a má práce byla přeložena do mnoha jazyků. Sdílel jsem vše, co jsem o tom tématu mohl říct a pohnul jsem s ním. Vždycky jsem cítil, že má práce byla důležitá, protože... jsem se stal hlasem těch, kteří zahynuli v táboře. Pověděl jsem za ně jejich příběh. Film se promítal všude po světě a – protože to bylo o vzdoru, stal se důležitým filmem pro židovskou komunitu.

Nepřestávám také sledovat příběh Johna Demjanjuka... obviněného z toho, že byl strážným v Sobiboru... obviněného z napomáhání při smrti 29 000 sobiborských Židů... proces začně (s největší pravděpodobností) na podzim v Mnichově. Avšak neplánuji, že bych o něm napsal knihu.

Rozhovor je součástí knihy TREBLINKA A SOBIBOR (kráceno)

VELKÝ
KNIŽNÍ
ČTVRTEK

Renia Spiegel RENIIN DENÍK:

Život dospívající dívky ve stínu holokaustu

15. července 1942, středa

Pamatuj si tenhle den; pamatuj si ho dobře. Budeš o něm vyprávět budoucím generacím. Od dnešních 8 hodin jsme uzavřeni v ghettu. Tady teď žiju. Svět je ode mě oddělen a já jsem oddělena od světa.

Renia je mladá dívka, která sní o tom, že se stane básnířkou. Jenže Renia je Židovka, žije v Polsku a je rok 1939. Když Sovětský svaz a Německo přepadnou její zemi, Reniin svět se roztříští. Je oddělena od své matky a její život nabývá nové naléhavosti, když prchá z Přemyšli před bombardováním, přihlíží mizení jiných židovských rodin a nakonec se stává svědkem vytvoření ghetta.

Ale vedle hrůzy války je tu rovněž velká krása, jak Renia začíná nacházet svůj hlas coby spisovatelka a poprvé v životě se zamilovává. Ona a její chlapec Zygmunt si vyměňují první polibek jen pár hodin předtím, než jejich město dobudou nacisti. A je to Zygmunt, který napíše poslední, srdcervoucí zápis do Reniina deníku.

Reniin deník, objevený po sedmdesáti letech, je světovými médii označen za klasiku mezi literaturou o holocaustu.

Sama Renia Spiegel je označována za „polskou Annu Frankovou“. Srozumitelnost a dovednost, s jakou je deník napsán, je mimořádným svědectvím o hrůzách války, ale i životu, který může existovat dokonce i v nejtemnějších dobách.

Přeložili David Macháček a David Weiner

Vázaná, 300 stran, 398 Kč, ISBN 978-80-907674-8-5, EAN 9788090767485

Zakoupit můžete zde

<https://www.kosmas.cz/knihy/278997/reniin-denik/>

Ukázka z knihy na dalších stránkách

www.knihyzed.cz

5. ČERVENCE 1942, NEDĚLE

Obávali jsme se toho, hrozilo nám to a potom se to konečně stalo. To, z čeho jsme měli takový strach, nakonec přišlo. Ghetto. Dneska zveřejnili oznámení. Možná tu zůstaneme, možná ne. Ach, Pane, Ty jsi mi dal tolik naděje, tolik útěchy – děkuji Ti za to.

Je to tak strašné. Ty nevíš, jak strašné, nevíš nic. Půjdeš se mnou, samozřejmě že si svou duši vezmu s sebou, své malé zrcadlo. Jen považ, co zůstalo v některých starých zažloutlých knihách, v pergamenových svitcích pokrytých písmem, co přežilo v legendách, co se člověk s překvapením dozvěděl ve škole – to se teď stalo skutečností. Nejpravdivější pravdou ze všech. A je to tak děsivé.

Obávám se deportace, údajně se chystají deportovat polovinu lidí. Ach, Dido, ach, Bimbo. Velký Pane Bože, měj slitování. Mé myšlenky jsou tak temné, je hřích na ně jen pomyslet.

Dnes jsem viděla šťastně vypadající pár. Byli na vycházce, byli na cestě zpět, veselí a šťastní. Zygusi, můj miláčku, má lásko nejpříjemnější, kdy půjdeme na vycházku jako oni? Miluju tě tolik, jako ona miluje jeho. Dívala bych se na tebe stejně. Ale ona je o tolik šťastnější, to jediné, co vím. Nebo třeba – ach, Svatý Bože, Ty jsi plný slitování – naše děti jednou řeknou: „Naše matka a otec žili v ghettu.“ Ach, pevně tomu věřím. Ty nás zachrániš, ach, Bože Všemohoucí. Moje Máma se za nás tak usilovně modlí. Vy mi pomůžete, Bulus a Bože.

6. NEVÍM ČEHO, PONDĚLÍ

Je tolik obav a starostí, tolik hořkosti, že se stydím trapně psát o našem hnízdečku. Jenže to naše je tak sladké, okouzující, krásné. Je tak pěkné mluvit o hnízdě. Vy mi pomůžete, Bulus a Bože.

Renia Spiegel se narodila ve východním Polsku v roce 1924. V lednu 1939 si začala psát deník. Když vypukla válka, žila i se svou mladší sestrou v Přemyšl u babičky s dědečkem. Válka ji oddělila od její matky. Město nejprve obsadili Sověti a dospívající dívka pocítila komunistickou brutalitu. Když Německo rozpoutalo válku se Sovětským svazem, obsadili nacisté i Přemyšl. Pro Židy nastala doba temna. Bylo vytvořeno ghetto. V létě 1942 byla Renia nucena se začít ukrývat, aby se vyhnula likvidaci ghetta – deportacím do vyhlazovacích táborů. Jen o pár dní později nacisti její úkryt objevili a zastřelili ji, bylo jí čerstvě osmnáct let.

10. ČERVENCE 1942, PÁTEK

Sbohem, můj Deničku! Tohle bydlení mi bude chybět. Doufejme, že Dobrý Bůh mě umožní tě tu ještě vidět. Dej mi své požehnání zdálky, Mámo, i Ty, Pane Bože. Přiveď mě brzy zpět domů (ne v ghettu).

Náš domov... Prožila jsem tu tolik šťastných okamžiků, že vždycky budu mít milé vzpomínky na tohle, kde má láska rozkvetla a uzrála. Jsem uprostřed vystěhovávání, je to hrozný binec, musím na to jít. Vy mi pomůžete, Bulus a Bože.

15. ČERVENCE 1942, STŘEDA

Pamatuj si tenhle den, pamatuj si ho dobře. Budeš o něm vyprávět budoucím generacím. Od dnešních 8 hodin jsme

uzavřeni v ghettu. Tady teď žiju. Svět je ode mne oddělen a já jsem oddělena od světa. Dny jsou strašlivé a noci nejsou o nic lepší. Každý den přináší víc obětí a já se neustále modlím k Tobě, Bože Všemohoucí, abych mohla políbit svou drahou Mámu. Ach, Veliký, dej nám zdraví a sílu. Nech nás žít. Cítím se hrozně, Bimba je nemocná. Naděje se scvrkává tak rychle. Před domem jsou voňavé květiny, ale kdo potřebuje květiny? A Zygmunt, viš, toho jsem ještě neviděla. Tedy viděla jsem ho dnes zdálky, ale ještě se nezastavil. Pane, prosím, ochraňuj jeho drahou hlavičku. Ale proč se k němu nemůžu schoulit? Škoda... Snad je... Bože, ať můžu obejmout svou drahou Mámu. Vy mi pomůžete, Bulus a Bože.

16. ČERVENCE 1942, ČTVRTEK

Zřejmě chceš vědět, jak vypadá uzavřené ghetto. Docela obyčejně. Ostaný drát kolem dokola, se strážemi hlídajícími brány (německý policista a židovská policie*). Opustit ghetto bez propustky se trestá

smrtí. Uvnitř jsou jen naši lidé, blízcí, drazí. Venku jsou cizinci. Moje duše je tak moc smutná. Moje srdce ovládá děs. Takový je život.

Dneska se mi tak moc stýskalo po Zygúsovi, myslela jsem na něj celou dobu. Neviděla jsem ho týden, tolik se mi po něm stýskalo a pořád se mi stýská, protože jeho dnešní návštěva nebyla skutečná návštěva. Tolik jsem toužila po troše mazlení, nikdo neví, jak moc. Koneckonců čelíme tak hroznému situaci. Dopřej mi nějaké mazlení. Ale skončilo to podivně a chladně, pravděpodobně proto, že v bytě byli další lidé a byl tam takový chaos. Snad sobota vyjde líp... Ano, musí. Potřebujeme celý týden mazlení. Teď budu snít jako dřív.

Vy mi pomůžete, Buluś a Bože.

18. ČERVENCE 1942, SOBOTA

Dny plynou. Jsou všechny stejné, jako kapky deště. Večery jsou nejpříjemnější. Sedíme na dvorku před domem, povídáme si, žertujeme a – dýcháme ve vůni zahrady – mně se daří zapomenout. Zapomínám, co chci zapomenout. Že žiju v ghettu, že mám tolik obav, že se cítím osamělá a ubohá, že Z je mi cizincem, že navzdory všemu svému toužení se k němu nemůžu dostat blíž. Ostatně, není to vztah, jaký mají jiné páry. Tady, na dvorku, vrkají hrdličky. Měsíční srpek tiše pluje po obloze, květiny vydávají sladkou vůni, a když se na to všechno podívám, ptám se sama sebe proč. Dneska jsem byla třikrát na pokraji slz. Svalovala jsem to na životní podmínky, ale to není pravda! Láska může kvést kdekoliv, drahá láska, plná vřelosti... A zatím vždycky vrhá stín na mou cestu. Co je to? Kde se ty stíny berou? Jsou to stíny mraků plujících nahoře? Ne, bohužel ne, tohle jsou stíny zamračené tváře, nebo, no, to nestojí za to zmiňovat. Srdce mě tak moc bolí. Nechci Boha žádat o nic jiného než o naše přežití. Ale člověk může snít, proč by ne? Sním o tom, že pokládám hlavu Mámě na ňadra a pláču tak sladce, je to dobré, zrovna jako teď... Máma tu není, Norka ano, tak půjdu za ní a vypláču si oči. Je to drahá duše, pochopí to. Půjdu. Nechci vidět žádné jiné kamarády. Irka říkala, že by se zastavila. Na co? Nemůžu ji vystát. Nechci obnovit naše vztahy. Je to všechno hloupé, vykalkulované, strojené. Občas chci prostě říct, že je mi to jedno, ale říkám jen, že si přeju, aby skončila válka! Pa, pa, drahý Deníku, moje srdce je těžké, jako kdyby bylo z olova. Vy mi pomůžete, Buluś a Bože.

Nejvíce se bojím stínů

Když za svítání

Vyskočí bez varování

Novému dni cestu zkříží

Srdce mi bije

Jako by strach

Už bubnoval na poplach

Stíny k tobě nepromluví

Nemají ústa, nemají tvář

Stín je tma, co spolklá zář

Stín je tichý, dnem se plíží

Slibuje, že neublíží

Srdce se plaší, jak se brání

Nejvíce se bojím stínů

Za svítání

Vy mi pomůžete, Buluś a Bože.

19. ČERVENCE 1942

Zítřka má Norka narozeniny. Přijde Irka, takže to nebude takové, jako by mohlo být. Ale stejně to bude milé, protože Zygúś, můj milovaný Zygúś, je opět moje tlukoucí srdce, je tak úžasně milý. Svět je k nám laskavý, dokonce i v ghettu. Akorát že já se vždycky chovám trochu hloupě, styděla jsem se tam jít. Ale Z je skutečně ten nejkrásnější a schoulit se k němu, hledat jeho ochranu je nejlepší. Takže dneska jsem mnohem klidnější. I v tomhle bytě je „to“ nádherné. Teď se mi zdá všechno tak krásné!

Zítřka bude Norce 18. Ráda bych jí dala některý z našich snů, něco víc než

album a květiny, něco, co jí nedá nikdo jiný. Slíbila jsem, že jí koupím skvělý foťák, až odtud odejdeme a pojedeme chodit po horách, aby byla moje kamarádka šťastná. To bych byla šťastná i já.

Mít malý dům, kde sny se skryjí

Za zelenou žaluzii

A květiny na desce stolu

Tam budeme my, sami spolu

Zygúś, můj milovaný, nejlepší. Posílám pusou všem a děkuju Dobrému Pánu Bohu za tohle a mé drahé Mámě za to, že se za nás modlí. Vy mi pomůžete, Buluś a Bože.

20. ČERVENCE 1942

Nořiny narozeniny. No? Věděla jsem, že to bude takové. Ale teď jsem mluvila se sousedy a cítím se o trochu líp. Svatý Bože, ochraňuj nás a zachraň nás. Vy mi pomůžete, Buluś a Bože.

22. ČERVENCE 1942, STŘEDA

Musím psát, abych utišila bolest, otevřela rány a nechala starosti a obavy vypařit se. Tak strašlivá, chmurná doba. Nevíme, co přinese zítřek. Očekáváme, že odvezou pryč rodiny. Bimba je nemocná a vyčerpaná, Jarośce je hrozně, ani slovo od Mámy nebo Táty. Ani se Zygmuntem to není dobré. Nechtěla jsem, opravdu jsem nechtěla přiznat, že v sobě dusím zášť. Ale nemohla jsem přestat. Také proto, že mám pravdu. Mám v očích slzy od zármutku a konečky mých prstů se chvějí vztekem. Nechci psát podrobnosti, jelikož bych mohla napsat nepříjemná slova, dožadovala se věcí, a co to má za smysl? Pořád to bude stejné. Je to jeho chyba. Má pravdu, jsem roztrpčená a beznadějně zamilovaná. Ačkoliv jedna věc se musí změnit, jen jeden výraz – ostatně ten „trouba“ to snad nikomu neřekne a... ne! Když o tom přemyslím, zuřím tak, že už ho nechci nikdy vidět. Už mi to všechno stačilo. Zakrývám si uši rukama a zavírám oči. Chtěla bych využít svou bolest k vyvolání jiné bolesti, abych onemocněla. A on má pravdu, je nejmoudřejší ze všech... Ale v mém snu je to úplně jiné. Mé sny jsou sladké... Vy mi pomůžete, Buluś a Bože.

Václav
Cílek
Jak přejít
řeku

Václav Cílek JAK PŘEJÍT ŘEKU

O životě v antropocénu, cestě indiánského šamana do Detroitu, kamenech Dunaje a taky o přílivech a odlivech civilizací, vděčnosti a naději

Tato kniha představuje několik let uvažování o společnosti, přírodě a nás samých. První část se týká naší současné situace, která se ocitá na hraně mezi hněvem a soucitem, mezi ničením a tvorbou. Na změnu jsme málo psychologicky připraveni, a proto je nutné si vybudovat nějakou formu aktivní obrany. Dále se však ukáže, že pouhá sebeobrana nestačí, protože je také nutné být tvořivý. Tři různé druhy kreativity autor ukazuje na příkladu tří umělců, u nichž cesta vede přes důkladnou znalost řemesla, dějin umění a poslouchání hudby, přes schopnost být prodlouženou rukou přírodních sil, anebo dokonce může pramenit ve škvíře do jiného prostoru. Závěrečná část knihy je věnována cestě s indiánským šamanem do prvního post-amerického města Detroitu a civilizacím, které

se rozpouštějí a znovu v jiné podobě krystalizují. V Detroitu jsme viděli konec jedné civilizace a nebylo to špatné.

Vázaná, 344 stran, 365 Kč, ISBN 978-80-7363-996-9, EAN 9788073639969

Zakoupit můžete zde

https://www.dokoran.cz/index.php?Jak_prejit_reku&p=book&id=1178

Ukázka z knihy na dalších stránkách

Klimatická změna jako vzpoura hmoty

Ve skutečnosti není rozdíl mezi osudem země a osudem lidí.

WENDELL BERRY

Nová svatá trojice

Vzpouora hmoty je situace, která se nedá okecat, protože se v ní vzdorně hlásí o slovo samotný hmotný základ světa. Už se nejedná o názory, ale o to, co se děje, co děláme a co bychom dělat měli. Na tuto situaci neexistuje žádný jednoduchý návod.

Hmota nelže. Právě v těchto letech důrazně připomíná, že existuje. V našem běžném světě se to projevuje dostupností a cenou nové svaté trojice – vodou, energií a potravinami. O klimatických změnách toho bylo napsáno hodně, ale podívejme se alespoň na některé méně známé zákonitosti a trendy okolního světa v nové fázi tzv. velkého zrychlení (great acceleration).

Má australská panenka, hoří!

Kolega přírodovědec za zimní tmy vystupuje na otlučeném nádraží severočeského města. Roky sleduje četnost evropských populací ptáků a hmyzu a rovněž ho zajímá vztah mezi neklidnou přírodou a proměnou lidské společnosti. Po betonovém schodišti sestupuje do podchodu plného šedavé, kalné tmy. Na schodišti nad ním se objeví dva muži. Je pozorný. Vyhodnotí si, že jsou nebezpeční, snaží se udržet si bezpečnou vzdálenost a zároveň je i trochu pyšný na svoji všímavost. Muži jej téměř minou, ale pak se jeden otočí a udělá dva rychlé kroky. Celá akce trvá méně jak dvě vteřiny, rozmáchně se pěstí a udeří kolegu do obličeje, takže spodkem hlavy narazí na betonovou stěnu. Normálně je připraven se bránit, ale tady na to nezbyvá čas. Přemýšlí, o co všechno jej okradou, ale muži pokračují dál, asi si jenom potřebovali vybit ztek. Je to teď taková nervózní doba, znáte to sami.

Přírodovědec se další dva dny vrací k zážitku, který pro něj představuje něco jako zenové osvětlení. Uvědomuje si, že mnoho let čte o environmentálních krizových scénářích a možnostech adaptace a mitigace. Ty mu však pomohly jen situaci zpracovat, ale nepřeprogramovaly jej na vlastní šok. Bylo to tak rychlé! Nepřekvapuje ho, že v západní Evropě se nesmí nosit větší nože, protože než vytáhnete pistoli, trvá to tak dlouho, že útočník by musel být 6 metrů daleko, ale on většinou útočí jen z jednoho či dvou metrů. Řekl mi, že pochopil vlastní bezbrannost. Pak pocítil vděčnost, že žijeme v tak bezpečné zemi. Hlavně však začal přistupovat k životu s větším respektem, protože zažil, jak nečekaně se může změnit. A to platí i pro společnost.

Samé požáry

Australské požáry začaly v září roku 2019, ale velké intenzity nabyly až na přelomu roku 2019 a 2020. Shofela část země odpovídající kusu střední Evropy. Pravda, Austrálie je obrovská, ale skoro celý kontinent tvoří nehořlavá poušť bez vegetace a bohatší biotopy naleznete jen kolem pobřeží, kam zasahují deštivé větry od moře. Z hlediska stromu je velikost Austrálie pouhá fikce. Zemřely desítky lidí, spáleny byly tisíce domů a podle nižších odhadů zahynula možná miliarda zvířat a další ještě zahynou hladem, protože plocha spálené země je obrovská.

Velká města na celé týdny pokryl žlutohnědavý opar. Kdybychom jej hodnotili z hlediska jemných částic v atmosféře, odpovídaly by první dny deseti vykouřeným cigaretám denně, pak dvaceti a nakonec 37 a to se

pochopitelně týká i děti. Starší lidé z toho občas kolabovali. Ostatní stírali prach a snažili se držet v klimatizovaných místnostech. Hasiči se udělali k smrti. Australané jen doufali, že to nedopadne jako v New Yorku, kde je mezi rodinnými, ekonomickými a pracovními stresy zmítanými hasiči třikrát větší sebevražednost. Celý svět mluvil o australských požárech, takže se zdálo, že to bude další klimatický budíček se zastávkami New Orleans – hurikán Sandy v New Yorku – sucho a požáry v Kalifornii

Detroit do sebe po roce 1910 nasával evropské dělníky z Řecka, Itálie, Německa a odjinud. Každá čtvrť měla trochu jiné etnické složení, ale všichni chodili do velkých kamenných kostelů, které jsou dnes poloprázdné, nebo úplně zavřené.

a nyní australské ohnivě peklo. Ale možná zapomeneme jako tolikrát před tím.

Kdo si dnes vzpomene na nedávné obrovské požáry v sibiřské tajze, na nedýchatelnou atmosféru v Dillí, na hořící Amazonskou pánev nebo na řecké požáry dotýkající se Athén, které si vyžádaly třikrát tolik životů jako australské inferno?

Pokud se na všechny tyto nedávné události budeme dívat jako na jeden proces, jehož části se odehrávají na různých kontinentech, získáme představu, co by se mohlo dít při pravděpodobném zvýšení teploty o 1,5–2,0 °C, zatímco dnes jsme zhruba na růstu o 1,0–1,2 °C. Abychom ale byli spravedliví, australské požáry se odehrávaly při teplotě vyšší asi o 3 °C. Jenže nezáleží na teplotním průběhu celého roku, ale několika měsíců před začátkem ohňové sezony i na průběhu sucha, které se přihlásilo už v roce 2017.

I ve všech ostatních případech požáry začaly suchem, jaké třeba v Kalifornii nemělo pamětníka. Jen smog na indickém venkově způsobilo hlavně pálení slámy. Popel se totiž používá jako hnojivo. Nikdo neohroží úrodu pro svoji chudou rodinu a syntetická hnojiva jsou tak drahá! Indický venkov se vždy po sklizni zahalí dýmem, který se za pár dní rozplyne. Dnes už to moc nefunguje, protože spalování dříví, hustý automobilový provoz a místní továrničky produkují tolik oxidů dusíku a dalších kontaminantů, že atmosféra ztrácí svoji samočisticí schopnost. Hlavním čističem atmosféry je totiž vysoce reaktivní hydroxyl. Sotva vznikne, hned reaguje. Jeho množství se nedá přímo měřit, ale počítá se z rychlosti dalších atmosférických reakcí. Je-li zejména oxidů dusíku příliš, dojde k hydroxylovému kolapsu, protože přesila NOx je příliš velká, a tehdy se stav atmosféry už jenom zhoršuje. Pomocť mohou jenom čerstvé větry hlavně z hor, kde vyšší energie slunečního záření produkuje víc hydroxylu.

U řeckých požárů se hodně mluvilo o žhářích, kteří ve službách developerů vypalují lesy. Tahle tematika je velice důležitá, protože i u australských požárů se jednalo o hodně diskutované téma. Konspirační weby se snažily za vším nalézt nějakou zlovolnou koordinovanou akci a jiné weby zase vykreslovaly plochu spálené země o dost větší, než ve skutečnosti byla. Nebylo to zapotřebí, protože i skutečný

rozsah pohromy je ohromující. Nepochybně existují lidé, kteří rádi škodí a občas zapálí les. Mnohem víc je však nepozorných kuřáků a digitálních náměsíčníků, kteří žijí ve svém světě a nemyslí na to, co mohou způsobit. Je to tím, že v bludišti kyberprostoru ztrácíme znalost hmotného světa a jeho rizik.

Je však dobré si uvědomit, že pokud nás potká nějaká nečekaná krize – ať už přírodního, či ekonomického charakteru – budeme mít tendenci hledat „žháře“ a neuklidníme se, dokud nějakého nedopadneme. V evropské historii – a dnes už zase – to bývali Židé, ale také si pamatují, jak se v Egyptě mezi sebou pohádaly dvě muslimské strany, což vyústilo ve vypálení několika koptských (křesťanských) kostelů. V atmosféře krize se viníci nejčastěji hledají mezi slabšími a odlišnými, na které podvržené zprávy skutečných viníků rády upozorní.

Náboženství však nezhybnulo, přelilo se do svatyní u cesty, jako je Willisův chrám, ve kterém, jak se píše na ceduli, káže pastor Willis. Nevíme, nakolik zde zní slovo Boží, ale určitě si v kostele můžete vyslechnout pana Willise.

Česká klimatická situace

Nedávno jsem se probíral 10–20 let starými studiemi o klimatické změně i svými staršími texty. Stačilo by je mírně oprášit a vydávat za čerstvé zboží. Říkáme stále totéž a už je to únavné. Dvacet let novinářům odpovídáme na stále stejné otázky. Pokud nejsem vyloženě vyzván, abych o klimatu něco napsal, tak už to nedělám. Metaanalýza desítek starších studií, z nichž většina byla ve své době považována za alarmistické, ukázala, že jimi odhadované změny byly ve skutečnosti menší, než jaké dnes pozorujeme. Současní vědci jsou o něco pokornější, mají lepší metodiku, rychlejší počítače a delší řady měření, ale možná víc podléhají skupinovému myšlení, které je naladěno na krizovou notu. Přesto mi z toho vychází vysoká pravděpodobnost, že k dnes předpovídaným klimatickým změnám skutečně dojde.

Podle mezinárodní studie, která hodnotila klimatickou situaci velkých evropských měst, má být v Praze v roce 2050 průměrná roční teplota vyšší o 1,8 °C. Není to žádná velká katastrofa, jen to Prahu klimaticky posunuje někde mezi Bratislavu a Budapešť. O dost horší je však předpoklad, že většina tohoto oteplování se odehraje v podobě letních vln veder, takže v červenci a srpnu má být průměrná měsíční teplota vyšší o 5–6 °C. To už je na pováženu.

Zároveň tady působí další mechanismus, o kterém se nejčastěji mluví jako o atmosférickém bloku omega. Mezi dvěma širokými, poměrně pomalými rameny tryskového proudění někdy dojde ke vzniku tlakové výše, která se jako velká „brambora“ tvrdošjně usadí nad jednou oblastí. Uvnitř je horko, ale větry proudící kolem „brambory“ přinášejí déšť do stále stejných pásem na obvodu bloku omega. V jedné oblasti pak vysy-

chají rybníky a o 300 km dál už říční koryta nepoberou spadlou vodu. Znamená to, že se nejenom zvyšuje četnost tropických dní, ale rovněž roste riziko, že budou trvat celé týdny.

Co to znamená ve městě a co v přírodě? Město tvořené hlavně budovami má saturační efekt. Chodníky a zdi teplo pohltí, a když to jde, tak přes noc zase většinu tohoto tepla vyzáří. Další den už je ve městě tepleji, i když se teplota regionu nemění. Den po dni město funguje jako akumulační kamna.

Už v minulých letech jsme běžně v městském stínu naměřili teploty o 8 °C vyšší, než kolik udávala předpověď počasí. Platí to hlavně o teplotách nad 30 °C ve dne a 18–20 °C v noci.

Empirická poučka říká, že teplota povrchů za slunného dne dosahuje 150 % teploty vzduchu. Znamená to, že při 34 °C je nutné na exponovaných místech počítat s teplotou povrchu kolem 50 °C. Pochopitelně že závisí na barvě ozářené plochy, jejím sklonu, proudění vzduchu a dalších faktorech, ale v praxi to jako první přiblížení stačí.

Následkem saturačního efektu se bude teplota ve městě každý následující den zvyšovat, i když meteorologové budou pro celou oblast hlásit stále stejné teploty. Představte si, co tento typ počasí udělá s městem v Pákistánu nebo ve Středomoří, kde teplota 40 °C ve skutečnosti znamená, že ve městě je 50–55 °C, a to i ve stínu. A může to trvat celé týdny! Z těchto důvodů se např. o Arábii, Blízkém východu či jižním Středomoří začíná uvažovat jako o potenciálně neobyvatelné zóně. I u nás na tmavých střechách naměříte teplotu povrchu až kolem 70 °C, a když vidíte, kolik lidí si snad z důvodů elegance nechává na nových domech dělat černé střechy, máte pocit, že se společnost odtrhává od reality. Kolega klimatolog to komentuje živě pronášenými slovy: „Hele, další blbl!“

Možná si z hodin chemie pamatujete, že reakce probíhají rychleji, či dokonce exponenciálně s rostoucí teplotou. Už dnes bývá v Praze často překročena povolená úroveň oxidu dusného, který má vliv na vývoj mozku u dětí a plodnosti u mužů, a mnoha dalších kontaminantů. Více oxidů dusíku zvyšuje koncentraci nízkého, nebezpečného ozonu. Ovzduší města se za horkého letního bezvětří stává koktejlem nebezpečných chemikálií. Nejvíce ohroženy jsou malé děti. Vyplývá z toho nutnost omezovat automobilovou dopravu ve městech a rovněž malým dětem by prospěl „letní byt“ někde na venkově. Mohou nastat měsíce, kdy bude počasí v městě k nevydržení.

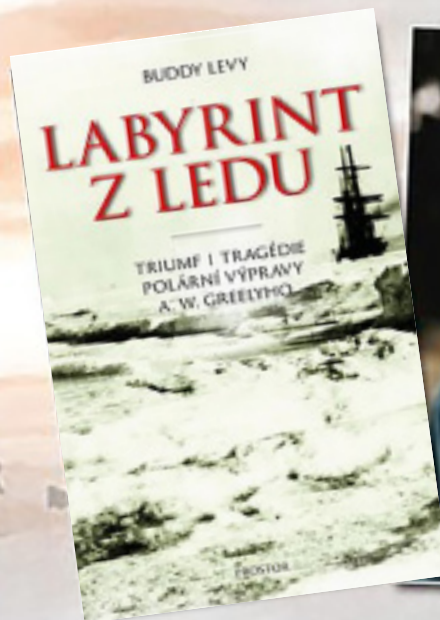
A co způsobí horké léto na poli a v lese? Pravděpodobná je situace „sucha a povodně“, tedy posun ke středozemnímu typu klimatu, kdy se roční srážky nemění, ale přes léto země vyschne. Kdybych se chtěl po šedesáté opakovat, tak bych psal o zachytávání vody v krajině a zlepšování stavu půd. Už to vědí i malé děti. Stav půd se za posledních deset let zhoršil. Technologický progres je doprovázen zemědělským a lesním regresem. Mladým lidem, kterým chci zkazit dětství a dospívání, říkám, že sice umřou hladu, ale s nádherným mobilem a mnoha úžasnými aplikacemi v kapse. A to za to stojí, ne? Nedají se, berou vážně jenom své oblíbené patnáctileté youtubery. Vždyť co my můžeme vědět o světě?

VIDEO

Václav Cílek představuje knihu *Kráska je rozmanitost plazů*

<https://youtu.be/OYH1yQyVbMg>

Buddy Levy

LABYRINT Z LEDU

Triumf i tragédie polární výpravy A. W. Greelyho

Příběh americké polární expedice vedené poručíkem A. W. Greelym patří k nejdramatičtějším v historii dobývání severního pólu. V roce 1881 vyplula skupina pětadvaceti mužů na tuleňářském parníku Proteus do jedné z posledních oblastí, které dosud nebyly vyznačeny na mapách, na samý konec světa. Jejím posláním bylo zřídit nejseverněji položenou vědeckou stanici v Arktidě, která by zkoumala vše od drsného počasí až po zamrzlá moře, severní polární záři a magnetické pole. Dále měla pátrat po posádce ze ztracené lodi USS Jeannette. Hlavním cílem však bylo dosáhnout severního pólu nebo se alespoň dostat co nejdál na sever – tento rekord byl pro polárníky svatým grálem a už tři sta let ho drželi Britové.

Greely a jeho muži úspěšně vybudovali výzkumnou stanici Fort Conger v odlehlém zálivu severovýchodní části Kanady a dobyli vytoužené nejsevernější místo, kam dosud lidská noha nevzkročila. Expedice přitom prošla obrovskými útrapami. V nehostinném ledovém labyrintu musela čelit napadení vlky, větrům o síle hurikánu, extrémnímu mrazu a stavům blížícím se šílenství v důsledku mnoha měsíců strávených v absolutní tmě. V létě 1882 Greely očekával příjezd lodi s posilou nových mužů a se zásobami. Ta však nepřišla a stejně tomu bylo i následující rok. Žádné z lodí se nepodařilo překonat ledové bariéry. Greely vydal rozkaz k opuštění výzkumné stanice a přesunu ke skrýši potravin na mysu Sabine.

Ti, kdo zůstali v následujících měsících naživu, prošli peklem. Levy sugestivně líčí zvuk praskajícího ledu, mráz polární noci a napětí. Vnímáme strach trosečníků uvězněných na ledové kře, kterou kvílející víchr unáší neznámo kam. Slyšíme skřipění a dunění ledových mas v okolním moři. Jsme svědky mučivého hladovění a zoufalé snahy najít potravu.

Levy vypráví skutečný příběh statečnosti, ctižádosti a odhodlání přežít. Cituje z dobových deníků, dopisů a telegramů. Publikaci doprovázejí mapy a autentické snímky seržanta George Rice, fotografa expedice.

Přeložila Martina Lustigová

Vázaná, 472 stran, 397 Kč, ISBN 978-80-7260-459-3, EAN 9788072604593

Zakoupit můžete zde

<https://www.kosmas.cz/knihy/277223/labyrint-z-ledu/>

Ukázka z knihy na dalších stránkách

www.eprstor.com

PROSTOR

1 / Expedice do zálivu

Lady Franklinové

9. července 1881 – Labradorská pánev

Severní Atlantský oceán

Poručík A. W. Greely, velitel Expedice do zálivu Lady Franklinové, stál na přidi šedesátimetrového tuleňářského parníku Proteus s pohledem upřeným k severnímu obzoru. Měl na sobě dvouřadý vlněný námořnický kabát s tlustou kožešinou kolem krku a zápěstí. On a jeho posádka teď mířili až na kraj světa, do jedné z posledních oblastí, které dosud nebyly vyznačeny na mapách. Jak se úžil vstup do zátoky u ostrova Belle, míjeli kusy ledu úžasných tvarů vystupující z moře. Některé připomínaly obrovité modrobílé kovadliny, jiné vypadaly jako větrem obroušené pískovcové věže, které viděl na americkém jihozápadě. Většinu ledových hor* neuměl popsat nebo je připodobnit k jevům, s nimiž se až dosud v přírodě setkal.

Pozoroval různé útvary i okolní krajinu, mžoural skrz oválné brýle do rozlehlého prostoru, z něhož se tajil dech, a snažil se představit si, co leží před nimi. Zdálo se mu, že led, skály a voda udávají nějaký nejasný směr, podle kterého by mohl zakreslit trasu. Proteus si prohrnoval cestu do větrem brázděného Labradorského moře. Od pobřeží se odlomila obrovská deska glaciálního ledu a zřítíla se do moře. Přes zábradlí vytryskla ledová sprška a cákla mu do úzkého, ostře řezaného obličejce a na špičatou černou bradku.

Srdce se mu rozbušilo očekáváním, ale tížily ho chmurné myšlenky. Ještě neuplynul ani týden od chvíle, kdy byl 2. července na železničním nádraží Baltimore a Potomac ve Washingtonu, D.C. postřelen prezident James A. Garfield.

Střelili ho z bezprostřední blízkosti, jednou do ramene a jednou do zad. Druhá kulka uvízla v blízkosti slinivky a prezident nyní bojoval v Bílém domě o život, obklopený rodinou a lékaři. Z té zprávy bylo Greelymu těžko u srdce, obával se, jak další vražda prezidenta, pokud se Garfield nezotaví, změní osud republiky. Také mu začínala chybět jeho mladá rodina – manželka Henrietta, s níž byl ženatý teprve tři roky, a dvě malé dcerky, Antoinette a Adola.

Ale volání dobrodružství, a možná i mezinárodní slávy, ho zlávalo do Arktidy na průzkumnou objevitelskou výpravu, která bude trvat přinejmenším dva roky, pokud všechno půjde podle plánu. Greely byl však znalý věcí natolik, aby mu bylo jasné, že cesty do Arktidy nikdy nejdou podle plánu. Roky studoval historii průzkumu polárních oblastí a hledání Severozápadní cesty a byl si vědom rizik i drsných podmínek: vydával se do nehostinného ledového labyrintu, kde ztráty na životech posádky běžně činily padesát procent i více. Ale Greely měl dost kuráže, byl zocelený válkou, a navíc oplýval zvláštním smyslem pro věci, jež nesnesou odkladu. Doufal, že jeho muži jsou na tom stejně.

To by jim tedy doporučoval! A. W. Greely nepřipustí žádný nepořádek! Řád je nadevše. On sám se začal řídit rozkazy, když mu bylo sedmnáct a přátelé mu říkali „Dolph“. Kázeň byla jeho druhá matka. A teď to byl on, kdo vydával rozkazy, přísně vyžadoval jejich bezchybné plnění i všeobecnou poslušnost.

Počasi bylo špatné a loď se otřásala pod nápory vichru ze severozápadu, což zpomalovalo její postup. Během předchozího týdne dopluli do Davisova průlivu, kde se poprvé setkali s mořským ledem. Greelyho fascinoval a vyvolával v něm úžas. Do deníku si zapsal, že větší část ledu o rozměru přibližně metr až metr a půl vyčnívala nad vodu a u hladiny byla hluboce

zbrázděná, patrně činností vln. Nad mořskou hladinou a pod ní se rýsovaly dlouhé okraje, které vypadaly jako jazyky...

Jemně modré odstíny se rychle a nepostřehnutelně proměňovaly v nezvykle světle zelené a později je střídaly namodralé bílé tóny, když voda ustoupila od okraje kry.

Minuli další ledové hory, z nichž některé vyčnívaly pět metrů nad vodu a zvedaly se kolem do obřích vyvýšenin a vrcholů.

Greely uvažoval o trojím poslání své cesty: především se chystal zřídit nejseverněji položenou výzkumnou stanici z dvanácti plánovaných v Arktidě, které měly souběžně sbírat astronomické a meteorologické informace a údaje o magnetismu. Byla to součást revolučního vědeckého projektu nazvaného Mezinárodní polární rok (ve skutečnosti se jednalo o dva roky), kdy se různé země snažily zaznamenávat data z nejdlejších míst planety, aby lépe porozuměly světovému klimatu. Dále bude hledat a snad i zachránit muže ze ztracené lodi USS Jeannette, která zmizela před dvěma lety během pokusu o dosažení severního pólu. Greely velmi dobře znal velitele této expedice, fregatního kapitána George W. De Longa. Udělá všechno, co bude v jeho silách, aby ho našel. A v neposlední řadě sám tajně zamýšlel dosáhnout severního pólu, nebo, pokud by neuspěl, alespoň se dostat co nejdál na sever. Tento rekord byl pro polárníky svatým grálem a už tři sta let ho drželi Britové.

Greelymu bylo sedmatřicet let, byl vysoký, silný a šlachovitý. Sučasné velení získal díky dvěma desítkám let služby v armádě, v jejímž průběhu přežil některé z nejkrvavějších bitev národní historie. U Antietamu v roce 1862, kde bojoval u 19. Massachusetského pluku, ho zasáhla kulka do obličeje, roztránila mu čelist a vyrazila několik zubů. Upadl do bezvědomí a mezitím jeho pluk ustoupil. Když se probudil, stál nad ním voják Konfederace a snažil se ho zajmout, ale Greely se probojoval na svobodu, ačkoliv během útěku ho ještě zasáhl do stehna náboj z muškety. Poté, co ho ošetřili a zotavoval se na lehátku v polní nemocnici, se mu naskytl děsivý obraz: u stěny budovy ležely na vysoké hromadě amputované paže a nohy vojáků Unie i Konfederace, naskládané na sebe jako dříví. V ten den přišla Unie o 12 410 mužů, což bylo nejvíc za jediný den války Severu proti Jihu. Od té doby nosil Greely plnovous, aby zakryl jizvy po zranění, a také nechtěl mít stále na očích připomínku krutostí, jichž byl svědkem.

Jakmile během svého dospívání narukoval do armády, začal pracovat na svém postupu a po čase byl převelen na západ, kde byl pověřen stavbou telegrafních linek na nepřátelské hranici s územím indiánů. Byl pečlivý pozorovatel a to mu pomohlo se během služby vypracovat na odborníka v oblasti telegrafie, elektřiny a meteorologie. Díky vůdčím schopnostem a dalším dovednostem se mu poté podařilo přesvědčit Spojovací sbor i nejvyšší šarže americké armády včetně ministra války Roberta Todda Lincolna (syna Abrahama Lincolna, který podepisoval jeho příkazy), že „na to má“ a povede misi s formálním názvem Expedice do zálivu Lady Franklinové pojmenované na počest lady Jane Franklinové. Její manžel, legendární Sir John Franklin, zmizel se svými sto dvaceti devíti muži při hledání Severozápadní cesty v roce 1845. Lady Franklinová financovala

Vykládání Protea v přístavu Discovery Harbor.
(G. W. Rice, fotograf, Kongresová knihovna)

řadu expedic a pokoušela se ho najít. Každý nicméně věděl, že současná mise je ve skutečnosti Greelyho expedice a A. W. Greely stojí v jejím čele.

Parník Proteus, pokřtěný a poprvé spuštěný na vodu v roce 1874 u Dundee ve Skotsku, měl tonáž 467 tun, železnou příď a původně byl určený k lovu tuleňů. Díky své konstrukci mohl při dobré údržbě sloužit půl století, i déle. Lodi velel kapitán Richard Pike, jeden z nejzkušenějších navigátorů v ledových mořích na Newfoundlandu. Pike nabral kurz na sever a na to, jaké roční období zrovna bylo, proplouval vodami Davisova průlivu plnými ledové tříště s neobvyklou rychlostí. Robustní parník proležával hustou mlhu a čelil úderům vln, až posléze přistál u větrem bičovaného západního pobřeží Grónska v Godhavnu (nyní Qeqertarsuaqu) na ostrově Disko. Mlha se pomalu rozpouštěla a Greely i jeho muži spatřili hory, které se zvedaly z moře do výšky nějakých devíti set metrů. U bezpečného pevninského přístavu v klidné zátoce se rozkládala osada původních obyvatel, nyní pod dánskou nadvládou. Když Proteus zakotvil, uslyšel Greely výstřel z děla jako signál na pozdrav při jejich příjezdu, a brzy potom dorazil na palubu Sophus Krarup-Smith, dánský královský inspektor pro severní Grónsko.

Stavba polární stanice Fort Conger.
(G. W. Rice, fotograf, Kongresová knihovna)

Krarup-Smith se zrovna chystal odplout na každoroční hodnocení v Upernaviku na severu, ale ze zdvořilosti odjezd odložil, protože se chtěl postarat o hosty, o Greelyho a jeho muže.

Nabídl jim zásoby, informace a pomoc, jež expedice potřebovala. Uvítal je ve svém domě, který byl, navzdory své odlehlosti, překvapivě dobře zařízený: stál tu impozantní klavír, malý kulečnickový stůl a „bohatě vybavená knihovna, byly tu koberce, obrazy a mnoho dalších civilizačních vymožeností a známek dobrého vkusu“. Krarup-Smith a jeho žena pozvali Greelyho a dva z poručíků, Kislingburyho a Lockwooda, na bohatou uvítací večeři, jejíž součástí byl losos, nadívané kajky a lahodně připravený arktický bělokur horský, to vše podávané s vynikajícími evropskými víny. Vyzkoušeli také tulení maso, které se některým mužům zdálo nepoživatelné, připadalo jim hrubé, tmavé a masné. Greely si ho vychutnával jako šťavnaté a jemné, „s lehce nasládlou chutí“.

V Godhavnu se zdrželi pět dní. Greely si povšiml, že domy Inuitů jsou postavené z kamene a hlíny, obložené dřevem a jsou tak nízké, že se uvnitř člověk jen stěží postaví. V oknech byly namísto skel natažené pásy tuleních střev. Taková vynalézavost udělala na Greelyho dojem. Prozkoumal celou oblast a výstižně se vyjádřil, že jsou to „jen hory a moře“. srázy se tyčily do výšky několika stovek metrů rovnou z vody. Ačkoliv našel v útesech prolákliny, díky nimž vznikla hluboká svažující se údolí a tekly tu potoky obklopené vegetací, většinou žasl nad tím, jak je tato krajina „majestátní a pustá“.

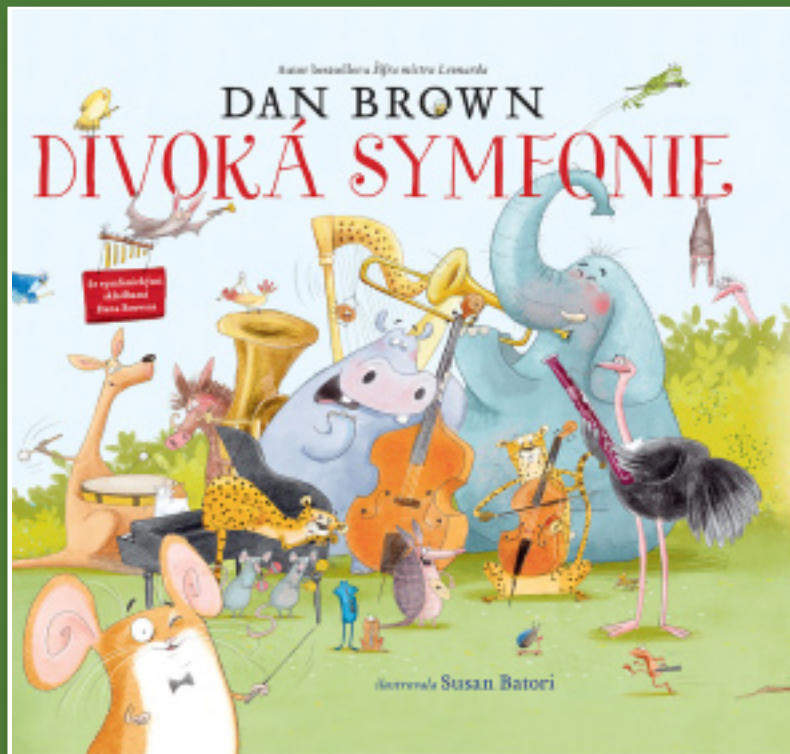
Musel se také věnovat záležitostem pro zajištění expedice. Koupil dvanáct grónských psů do psiho spřežení, divokou vrčící smečku. Ta zvířata bude potřebovat na výpravy k severnímu pólu, a stejně tak i řidiče saní, které ještě musel najmout. Kromě toho Greely obstaral velké množství mattaku, kůže bílé velryby. Při čtení záznamů předchozích expedic se dozvěděl, že je „zdrojem vitamínu C“, * a je proto důležitou pomocí v prevenci proti kurdějím.

20. července přijel z blízkého Ritenbencku Dr. Octave Pavy, Francouz narozený v Louisianě. Strávil tu předcházející rok, během kterého působil jako přírodovědec v ambiciózním pokusu o kolonizaci, jež organizoval kapitán americké armády Henry Howgate. Návrh financování této mise však neprošel schválením v Kongresu, a Greely teď proto mohl Pavyho bez potíží najmout jako lékaře výpravy. Pavy měl zkušenosti s léčbou nemocí typických pro tyto drsné severní oblasti. Ten den stál Greely u podpisu jeho služební přísahy. Pavy měl pracovat také jako vedoucí přírodovědec a taxidermista, který bude mít na starosti preparování a vedení záznamů o všech získaných exemplářích.

Znovu se vydali na sever se zastávkou v Upernaviku, což v té době bylo nejsevernější osídlené místo na světě. Tady Greely nakoupil deset obleků z tulení kůže uzpůsobených pro expediční práci v Arktidě. V nedaleké malé osadě na pobřeží najal dva statné a schopné grónské řidiče psích spřežení, údajně také zkušené lovce, kteří uměli jezdit na kajaku. Jeden z nich byl Thorlip Frederik Christiansen. Jeho matka byla grónská Inuitka a otec Dán. Greelyho muži mu hned začali říkat „Eskymák Fred“. Jeho energický přítel se jmenoval Jens

Edward. Protože žádný z nich nemluvil anglicky, pomáhal zpočátku překládat Pavy, který strávil celý předchozí rok v Grónsku. Naložili kajaky a lovecké vybavení a vyšplhali na palubu. Když se vybavili zásobami, nařídil Greely kapitánu Pikeovi, aby s lodí zamířil k obávané Melvillově zátocce. Jednalo se o skoro pět set kilometrů široký úsek rozbouřeného moře známý jako „tajemné území hrůzy“. V této oblasti se velrybáři velmi obávali nebezpečných vířících proudů. Greely se dočetl, že tu za jedinou sezónu zmizelo devatenáct lodí, některé ztratily kurz a převrhly se v kvilejícím mrazivém vichru, jiné rozmačkaly a rozdrtily obří masy ledu. Proteus se brodil tenkou ledovou tříští o síle slabých dvou centimetrů a všichni obdivovali obrovské plující ledové hory, které ve stálém slunečním svitu vydávaly bílou a modrozelenou záři. Ten rok bylo léto jedno z nejkrásnějších, jaké kdo pamatoval, vody Melvillovy zátoky byly stále nezvykle otevřené a 31. července spatřila hlídka mys York. Kapitán Pike proplul mořským hřbitovem za dosud nevidaných šestatřicet hodin – dle tehdejších záznamů to byla nejrychlejší přeplavba vůbec. Greelyho těšila dosažená rychlost, ale pro sebe si říkal, jestli je takto snadný průjezd běžný. Co kdyby tudy pro ně zrovna plula záchranná loď a úžina by nebyla tak dobře splavná? Jakmile minuli mys York, zakotvil Greely u Caryho ostrovů, třicet kilometrů od grónského pobřeží. V nárazech větru pevně svíral své záznamy. Podle nich tu během expedice v letech 1875–76 ukryl anglický kapitán Sir George Strong Nares značné zásoby. Greely vyslal na pobřeží doktora Pavyho a svého zástupce poručíka Kislingburyho, a skutečně, u malé zátoky na jižním cípu ostrova muži našli kamennou mohylu a opodál 3600 po.travinových dávek v dobrém stavu. Zabezpečili je pro případ, že by je oni nebo jiní průzkumníci v budoucnu potřebovali.

Divoká symfonie, první kniha Dana Browna pro děti, právě vyšla ve Spojených státech amerických, český překlad následuje 15. října. Hravé básničky o zvířatech jsou netradičně doprovázeny symfonií, kterou Dan Brown věnující se celoživotně hudbě také napsal. Knížka se tak dá číst klasicky nebo s doprovodem autorovy orchestrální skladby, v níž zazníávají pasáže věnované jednotlivým zvířátkům. Umožňuje to interaktivní aplikace pro chytré telefony. Ochutnávka hudby a pohledy do zákulisí vzniku knížky jsou momentálně k dispozici na wildsymphony.com.

Divoká symfonie představuje mimořádně zábavný čtenářský zážitek nejen pro děti, ale i pro jejich rodiče! Bohatě ilustrovaná kniha složená z půvabných, hravých básniček, v nichž Maestro Myšák se svou věrnou taktovkou seznamuje čtenáře se svými zvířecími kamarády, od gepardů a klokanů až po slony a velryby. Každá dvojstrana je věnována jinému zvířátku a formuluje ponaučení do života, které se může stát podnětem k rozhovorům na téma soucitu, trpělivosti, úcty a sebedůvěry, prožívání přítomnosti, života beze spěchu nebo toho, jak důležité je přátelství. Ilustrace Susan Batoriové dodávají knize humor přístupný dětskému čtenáři, a navíc se pro zvědavé čtenáře všech věkových kategorií se v kulisách propracovaných obrázků skrývají různé rébusy.

„Nesmírně rád vyprávím, a ve svých románech se vždycky snažím propojovat různá témata,“ říká Dan Brown. „V případě Divoké symfonie jsem na těchto základech s ohromným potěšením vytvořil mnohvrstevnatý zážitek v pravém slova smyslu, protože jsem použil tři různé jazyky zároveň – výtvarno, hudbu a poezii. Tak jako se opera snaží zaujmout diváky bohatou výpravou, dramatickou hudbou a lyrickým dějem, pokouší se Divoká symfonie vtáhnout čtenáře do hostiny pro oči, uši a mysl.“

Děti a dospělí si nadčasovou publikaci mohou vychutnat jak formou tradičního čtení, tak i s doprovodem autorových orchestrálních skladeb věnovaných jednotlivým zvířátkům. Umožňuje to interaktivní aplikace pro chytré telefony: stačí namířit fotoaparát mobilního zařízení na dotyčnou stránku, a pomocí rozšířené reality si můžete příslušnou skladbu hned poslechnout. V okamžiku vydání bude aplikace s doprovodnou hudbou volně ke stažení na webových stránkách a prostřednictvím QR kódu přímo v knize.

Dan Brown, který se hudbě věnuje celý život, se nechal inspirovat jak klasickými hudebními díly pro děti, jako je Pěť a vlk, tak obrázkovými knížkami, které četl v dětství. V Divoké symfonii propojuje hudbu a text pro novou generaci malých čtenářů a snaží se jim své dílo zatraktivnit prostřednictvím využití nejnovějších technologií.

Ze spolupráce s Danem Brownem je nadšený i Bob Lord, hudební producent Divoké symfonie: „V Divoké symfonii se tradice s technologiemi propojují způsobem pro Dana Browna naprosto typickým. Koncertní síň volají po nové klasice a Divoká symfonie je svěžím a temperamentním zážitkem pro děti i rodiče.“

Přeložil Petr Onufer, ilustrace Susan Batoriová

Vázaná, 40 stran, 398 Kč, ISBN 978-80-257-3292-2, EAN 9788025732922

Zakoupit můžete zde

<https://www.kosmas.cz/knihy/272746/divoka-symfonie/>

Ukázka z knihy na následující straně

Distribuuje: Kosmas, Za Halami 877, 252 62 Horoměřice, tel.: 226 519 383,
e-mail: odbyt@kosmas.cz, internet. knihkupectví: www.kosmas.cz

Tajná zpráva od maestra Myšáka!

PSSST!

Takovou knihu hned tak nenajdeš.
Můžeš ji POSLOUCHAT (iit ovšem sítí).
Stačí jenom trochu živěrc rozkřítit,
a sřípít tu ráno hadbu zkrát!

VELKÝ
KNIŽNÍ
ČTVRTEK

MAESTRO MYŠÁK

Jsem maestro Myšák, váš příteloc.
Rozjefne to – pěkná divoč!

Připěj se i moji kamarádi,
vsadíš se, že je budete mít rádi?

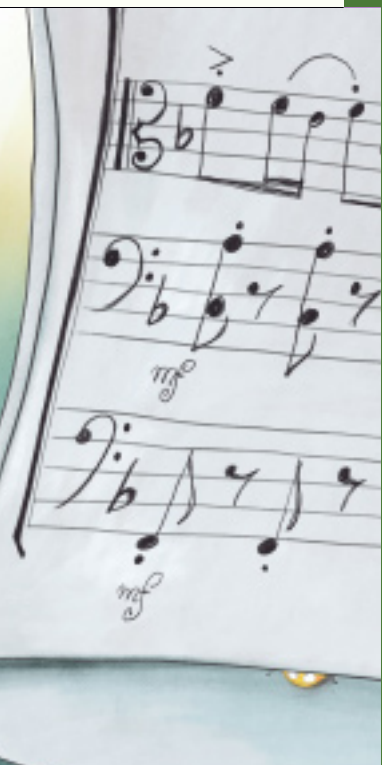
Byli v rybníce, v lese, v notě,
na poli či pod hladinou moře.

Kadý vás může leccos naučit,
Uvaží noko dost, stačí jen chtít.

Spolu jsme začali tajně plát kost,
Schválil ho teď skánie ubadnost!

Nastřeže zrak i sluch v okrašlení
dopje na pořádné přelovčení!

Nápovidu vám tu poschovadeno,
pouštěte si – právě začínám!

PTAČÍ PRÍVITÁNÍ

Hrud jak v lese ráno svítá,
vyběhnou se páni vřít.
Světlí a čírkají,
pípují a cvrkají.
To je slonos – rábe ptáč!
Člověk se v ráh řubech zraje!
Zapomenejte se však chvilka,
každý pák má vlastní písnička.

I když je život někdy složitý,
všude je spousta krásy!

KLOKAN ŠKOKAN

Kloka-kloka-kloka-vo,
umíš skákat, a já ne.
Skáčeš sem a skáčeš tam,
skáčeš si jen, kam chceš sám!
Kloka-hop – rádky nemáš dost!
Kloka-skok – jen tak pro radost!
Kloka-bum – do skoku si jít!
Kloka-klimb – do skoku si spít!
Když zastesel klo-onem
a hopsal přes plát kloka-ura,
chci být jak ty, to mi věř,
přeju si být klokan sám!

TE DOBRĚ UMĚJÍ OCENIT ŠCHOPNOSTI DRUIVČER,
ALE NEZAPOMÍNĚJES, ŽE SÁM MÁŠ TAVY NA LECCOS VADNĚ!

Ilustrace
Susan Batoriová

Distribuuje: Kosmas, Za Halami 877, 252 62 Horoměřice, tel.: 226 519 383,
e-mail: odbyt@kosmas.cz, internet. knihkupectví: www.kosmas.cz

Luca Di Fulvio CHLAPEC, KTERÝ ROZDÁVAL SNY

New York, 1909. Zaoceánským parníkem přijíždí z Itálie mladá matka s malým synkem, aby si v Americe splnili svůj sen o lepším životě. Jejich naděje však záhy utrpí velkou trhlinu, neboť ve zbídačelém ghettu v newyorské čtvrti, kde se ocitnou spolu s dalšími přistěhovalci z celého světa, určují pravidla brutální gangsteři a jejich poskokové. Pokud tu chce člověk přežít, nesmí měnit zavedená pravidla. Ledaže by měl charisma a neuvěřitelný dar fantazie. Román, jenž nás zavádí do prostředí rodícího se filmového průmyslu, rádia, Broadwaye, reklamy, mrakodrapů a luxusních automobilů, vypráví o velké lásce a houževnatosti snu, který zvítězí nad tvrdou realitou.

Luca Di Fulvio
Dítě, které v noci
našlo slunce

Přeložila Marta Bárová

Vázaná, 512 stran, 449 Kč,
ISBN: 978-80-249-4121-9, EAN: 9788024941219

Vydává Ikar

Zakoupit můžete zde

<https://www.knizniklub.cz/knihy/446976-chlapec-ktery-rozdaval-sny.html>

VIDEO

<https://youtu.be/TvqQlqvEmJk>

15. října 2020

Evžen Boček:

Aristokratka u královského dvora

Václav Cílek:

Jak přejít řeku

Josef Formánek:

Kniha o tichu

Lawrence Wright:

Na konci října

Jakub Szántó:

Z Izrastiny s láskou. Reportérem mezi dvěma zeměmi

Michaela Hošková:

Matěj maluje mapy

Buddy Levy:

Labyrint z ledu. Triumf i tragédie polární výpravy A. W. Greeleyho

Petr Sagitarius:

Trujkunt

Gad Šimron:

Exodus podle Mosadu

Zdeněk Zikmund:

Bican proti Hitlerovi.
Fotbal v Protektorátu Čechy a Morava

Renia Spiegel:

Renin deník. Život dospívající dívky ve stínu holokaustu

Sally Rooneyová:

Normální lidi

František Štorm:

Stavitelé

Magdalena Jeleňská:

Archistorie. Vyprávění o architektuře

David Zábranský:

Republika

Dan Brown:

Divoká symfonie

Velký knižní čtvrtek 15. října přinesl výběr toho nejlepšího z podzimní nabídky napříč žánry i generacemi čtenářů

Velký knižní čtvrtek a akce, které jej provázejí, již poosmnácté zpestří kulturní dění v České republice. Domácí a světová beletrie, pokračování úspěšných sérií, krimi, populárně-naučná literatura i literatura faktu, poutavé vzpomínky, inspirativní knížky pro děti a mládež... V TOP šestnácti titulech, které určitě stojí za pozornost, tentokrát převažují knihy tuzemských autorů. Velký knižní čtvrtek usnadňuje orientaci v novinkách na knižním trhu a přináší výběr toho nejlepšího z podzimní nabídky různých nakladatelství, napříč žánry i generacemi čtenářů.

„Máme radost, že naše úspěšná akce dokázala obstát i ve velmi složitých jarních podmínkách a že zájem čtenářů nakonec zvítězil nad všemi překážkami. Je vidět, že se nám i za těchto podmínek podařilo poskytnout těmto pečlivě vybraným titulům odpovídající péči a úspěšně je uvést na trh a že lidé ani v tomto nelehkém období neztrácejí chuť číst zajímavé a dobré příběhy. O to více se těším na podzim a už tradičně bych chtěl všechny pozvat k návštěvě jejich oblíbeného knihkupectví,“
dodává Ctirad Fuchs, za organizátory akce.

www.velkyctvrtek.cz